

FHS Krigsskolen

Bacheloroppgave

Militær profesjonsidentitet på Krigsskolen

Kan vi se en endring i profesjonsidentiteten blant kadettene på Krigsskolen, med utgangspunkt i tidspunktet for Russlands invasjon av Ukraina i 2022?

av

Marte Ødegård Aspenes og Tyri G. Granviken

Lvert som en del av kravet til graden:

BACHELOR I MILITÆRE STUDIER MED FORDYPNING I LEDELSE OG LANDMAKT

Antall ord: 13155

Innlevert: mars 2023

Godkjent for offentlig publisering

Publiseringsavtale

En avtale om elektronisk publisering av bachelor/prosjektoppgave

Kadettene har opphavsrett til oppgaven, inkludert rettighetene til å publisere den.

Alle oppgaver som oppfyller kravene til publisering vil bli registrert og publisert i Bibsys Brage når kadettene har godkjent publisering.

Oppgaver som er graderte eller begrenset av en inngått avtale vil ikke bli publisert.

Jeg (Vi) gir herved FHS Krigsskolen rett til å gjøre denne oppgaven tilgjengelig elektronisk, gratis og uten kostnader	☒ Ja	☐ Nei
Finnes det en avtale om forsinket eller kun intern publisering? (Utfyllende opplysninger må fylles ut)	☐ Ja	☒ Nei
Hvis ja: kan oppgaven publiseres elektronisk når embargoperioden utløper?	☐ Ja	☐ Nei

Plagiaterklæring

Vi erklærer herved at oppgaven er mitt eget arbeid og med bruk av riktig kildehenvisning. Vi har ikke nyttet annen hjelp enn det som er beskrevet i oppgaven.

Vi er klar over at brudd på dette vil føre til avvisning av oppgaven.

Dato: 29 – 03 – 2023

Marte Ø. A.

Kadett Marte Ødegård Aspenes

Tyri G.

Kadett Tyri G. Granviken

Forord

Denne oppgaven er skrevet som en del av bachelorgraden i militære studier med fordypning i ledelse og landmakt. Arbeidet med oppgaven har foregått i perioden oktober 2022 til mars 2023.

Tusen takk til veileder Torill Holth, førstelektor i organisasjon og ledelse. Holth har fasilitert for vår anvendelse av data fra undersøkelser som ble gjort på Krigsskolen i 2020-2023. Hun har gjennom sitt engasjement og kunnskap bidratt til kritisk tenkning og enestående veiledning. Vi vil også takke Fredrik Nilsen for hjelp til de statistiske analysene av det empiriske grunnlaget.

Oslo, Krigsskolen

29.03.2023

Sammendrag

Da Russland invaderte Ukraina 24. februar 2022 befant vi oss på vinterøvelse, og det påvirket ikke vår lille halvsirkel i nevneverdig grad. Krigen i Ukraina forandret Norges rolle fra en perifer og lite utsatt aktør til å stå i senter av et politisk truende landskap, hvor Russland er vår nærmeste nabo. Bakgrunnen for vårt valg av oppgave henger tett sammen med en nysgjerrighet på om det er mulig at en krig som kan oppleves så fjern også kan ha påvirkning på vår militære profesjonsidentitet på Krigsskolen.

Kan vi se en endring i profesjonsidentiteten blant kadettene på Krigsskolen, med utgangspunkt i tidspunktet for Russlands invasjon av Ukraina i 2022? For å kunne forstå eventuelle endringer i profesjonsidentiteten må vi ha en forståelse for identitetsteori og hva som kan være med på å endre en identitet. Vi identifiserte tidlig at studien må ta for seg andre faktorer som kan ha påvirket profesjonsidentiteten til kadettene, fordi det vil være umulig for oss å undersøke Russlands invasjon av Ukraina som en isolert hendelse.

De empiriske funnene i denne studien har vist en endring i profesjonsidentiteten blant kadettene på Krigsskolen, med utgangspunkt i tidspunktet for Russlands invasjon av Ukraina i 2022. Forskjellene fra *gruppe 1; før invasjonen* til *gruppe 2; etter invasjonen* er en økning i individualisme, nedgang i idealisme, og ingen endring i profesjonalisme. Forsvaret som militær avdeling vil alltid ha et behov for kollektiv innordning, og den økte individualismen blant kadettene kan ha negative konsekvenser på dette.

Innhold

Forord	II
Sammendrag	III
Tabeller	VI
1 Innledning	1
1.1 Bakgrunn og tema.....	1
1.3 Oppgavens oppbygning.....	3
2 Metode	4
2.1 Anvendt metode.....	4
2.2 Avgrensninger.....	6
2.2.1 Teoretisk begrensning.....	6
2.2.2 Valg av respondenter.....	7
2.2.3 Metodisk begrensning.....	7
2.3 Svakheter ved valgt metode.....	7
3 Teori	9
3.1 Sosial identitet.....	9
3.2 Hva definerer en profesjon.....	10
3.3 Militærmaktens rolle og plass i samfunnet.....	11
3.4 Teorier om den militære profesjon.....	11
3.5 Den militære profesjonen i doktrine.....	12
3.5 Sosial identitet i Forsvaret.....	13
3.6 Sosial identitet på Krigsskolen.....	14
3.7 Militær profesjonsidentitet.....	15
3.7.1 Idealisme.....	15
3.7.2 Profesjonalisme.....	17
3.7.3 Individualisme.....	18
3.7.4 Fokuset vender hjem.....	19
3.8 Kan profesjonsidentiteten påvirkes?.....	20
3.8.1 Påvirkes profesjonsidentiteten av omgivelsesendringer?.....	20
3.8.2 Hvorfor er det betydningsfullt om profesjonsidentiteten påvirkes?.....	21
3.9 Samfunnets oppfattelse av den militære profesjon.....	22
4 Resultater	24
5 Drøfting	28
5.1 Gruppene hver for seg.....	28
5.2 En økning i individualisme.....	29
5.2.1 Samfunnets økte individualisme.....	29
5.2.2 Fra et kall til en jobb.....	30

5.3 Ingen endring i profesjonalisme	30
5.3.1 Forsvar av norske verdier i utlandet	30
5.3.2 Hvilken konsekvens kan profesjonalisme som profesjonsidentitet ha?	31
5.4 En nedgang i idealisme.....	32
5.4.1 Aktualisering av idealismen	32
5.4.2 Individualisme som trussel mot profesjonalisme og idealisme	32
5.5 Andre faktorer som kan ha påvirket profesjonsidentiteten.....	32
5.5.1 En påbegynt endring før 2020?	33
5.5.2 Forsvarets Fellesoperative doktrine som rettesnor i profesjonsdannelsen.....	34
5.5.3 Offentlig oppfattelse og sosial identitetsteori	35
6 Konklusjon	36
6.1 Anbefaling til videre forskning	37
Referanser	39
Vedlegg A Spørreundersøkelse	43

Tabeller

Tabell 1: Fleischer vs. Ruge, s. 25

Tabell 2: T-test Fleischer vs. Ruge, s. 25

Tabell 3: Kayser vs. Poulsson, s. 26

Tabell 4: T-test Kayser vs. Poulsson, s. 26

Tabell 5: Gruppe 1 vs. gruppe 2, s. 27

Tabell 6: T-test gruppe 1 vs. gruppe 2, s. 27

1 Innledning

1.1 Bakgrunn og tema

Da Russland invaderte Ukraina 24. februar 2022 befant vi oss på vinterøvelse med Krigsskolen. Vi hadde ikke med oss telefoner ut, og det å få melding om invasjonen i tett halvsirkel i skogen et sted på Geiskeli opplevdes fjernt. Det berørte ikke vår lille halvsirkel i nevneverdig grad, vinden sto fortsatt på og råket skulle stadig gjennomføres. Utdanningsløpet fortsatte også som planlagt da vi kom tilbake til Linderud, men rundt oss så vi en sikkerhetspolitisk situasjon i hurtig endring.

Krigen i Ukraina forandret Norges rolle fra en perifer og lite utsatt aktør til å stå i senter av et politisk truende landskap, hvor Russland er vår nærmeste nabo. Bakgrunnen for vårt valg av oppgave henger tett sammen med en nysgjerrighet på om det er mulig at en krig som kan oppleves så fjern også kan ha påvirkning på vår militære profesjonsidentitet på Krigsskolen. I boken *Militær Ledelse* fra 2019 skriver Kommandørkaptein Johansen at «Ser vi på dagens sikkerhetspolitiske skifte der forholdet til Russland kan utvikle seg i retning av kald krig, vil idealisme igjen kunne aktualiseres.» (Johansen et al., 2019, s. 144). Merk at dette utsagnet kom 3 år før krigens utbrudd. Anthony D. Smith peker på at krig har en sentral rolle i utviklingen av en nasjonal identitet; «as a mobilizer of ethnic sentiments and national consciousness, a centralizing force in the life of the community and provider of myths hand memories for future generations» (Smith, 1991, s. 27). Det er derfor rimelig å anta at en slik hendelse kan være med på å påvirke profesjonsidentiteten, fordi den henger sammen med nasjonal identitet.

Det sikkerhetspolitiske bildet vil stadig være i endring, og Forsvarets oppdrag og fokusområder endrer seg i takt med dette (Johansen et al., 2019, s. 144). Selv om det sikkerhetspolitiske bildet i Europa og Norge hadde en større endring 24. februar 2022, må oppgaven ses i sammenheng med de resterende endringene i det totale sikkerhetspolitiske bildet før invasjonen. For eksempel NATOs uttrekning av Afghanistan i 2021, en generell trend hvor fokuset på utenlandsoperasjoner har gått ned, samt Russlands intervensjon i Georgia i 2008, og videre annekteringen av Krim i 2014. Det er rimelig å anta at et stadig økende fokus på nærforsvaret av Norge også kan ha påvirket den militære profesjonsidentiteten.

Forsvaret er en verdibasert organisasjon som skal speile verdiene i det samfunnet vi er ment til å forsvare (Forsvarsstaben, 2007). Dette betyr at endringer som påvirker samfunnet rundt oss vil kunne ha en påvirkning på de verdiene vi finner i Forsvaret. Forsvaret er avhengig av tillit fra samfunnet for å kunne utføre den særskilte myndighetsutøvelsen som er tillagt organisasjonen (Forsvaret, 2021b). Forholdet mellom samfunnet rundt og Forsvaret som en organisasjon, vil derfor være viktig. De siste 20 årene har den offentlige debatten flere ganger stilt spørsmålstegn rundt en ukultur i Forsvaret (Moe & Hessevik, 2010; Strand et al., 2023). Det kan tenkes at den offentlige oppfattelsen samfunnet har av Forsvaret kan ha innvirkning på identitetsopplevelsen blant de som tilhører organisasjonen.

Utvikling av en militær profesjonsidentitet er en kontinuerlig prosess gjennom utdanningsløpet på Krigsskolen. Temaet belyses både i teoretiske og historiske perspektiver, gjennom ledelsesfaget og i diskusjoner om egen fremtidig rolle som troppsjef. Det er en tett sammenheng mellom militær profesjonsidentitet og organisasjonens mål, verdier og holdninger. Dette gjenspeiler seg i individenes motivasjon og forpliktelse til organisasjonen (Johansen et al., 2019, s. 137). Derfor er det nærliggende for oss å tro at arbeid med holdninger, verdier, kultur og motivasjon kommer til å bli en stor del av vår arbeidshverdag som militære ledere og offiserer på lavt nivå. Det gjør at denne studien er relevant og interessant for vårt fremtidige virke som offiserer.

1.2 Formål og problemstilling

Formålet med denne oppgaven er å se om det har vært en endring i profesjonsidentitet blant kadettene på Krigsskolen *før* og *etter* Russlands invasjon av Ukraina i 2022, og drøfte mulige årsaker til dette. Oppgaven belyser flere faktorer som vi kan anta at har vært med på å påvirke en utvikling i profesjonsidentiteten blant kadettene. Vi anser Russlands invasjon av Ukraina å være en såpass markant hendelse i det sikkerhetspolitiske bildet, at vi har valgt å bruke invasjonen som utgangspunkt for sammenligning i våre analyser.

Problemstillingen som ligger til grunn for denne oppgaven er som følger:

Kan vi se en endring i profesjonsidentiteten blant kadettene på Krigsskolen, med utgangspunkt i tidspunktet for Russlands invasjon av Ukraina i 2022?

Vår hypotese er at vi vil se en økning i idealisme blant kadettene etter Russlands invasjon av Ukraina. Dette med bakgrunn i de likhetstrekkene man kan se på dagens sikkerhetspolitiske situasjon sammenlignet med situasjonen under den kalde krigen,

påstanden om at vi er på vei inn i en ny kald krig og at Forsvarets oppdragsfokus vender hjem (Heier, 2021, s. 20).

For å kunne drøfte eventuelle årsaker til endringer i profesjonsidentiteten blant kadettene på Krigsskolen må vi ha en forståelse for identitetsteori og hva som kan være med på å endre en identitet. I den innledende fasen av studien identifiserte vi at det vil være umulig for oss å undersøke Russlands invasjon av Ukraina som en isolert hendelse som vi kan finne konsekvenser av i identiteten til kadettene. Samfunnets påvirkning, kadettens utdanning og individets kontinuerlige utvikling av identiteten er alle faktorer som vil kunne påvirke dannelsen av en militær profesjonsidentitet. Dette er derfor også noe studien vil ta for seg.

1.3 Oppgavens oppbygning

I denne oppgaven vil vi gå frem på følgende måte for å besvare problemstillingen:

Innledningsvis redegjør vi i kapittel 2 for metoden som er lagt til grunn, og forklarer hvordan operasjonaliseringen av begrepet *militær profesjonsidentitet* er benyttet for å svare på problemstillingen. Kapittel 3 redegjør for relevant teori for å forstå begrepet *militær profesjonsidentitet*, og vi går her inn på ulike faktorer som kan ha påvirket den militære profesjonsidentiteten blant kadettene på Krigsskolen. Kapittel 4 inneholder presentasjon av empirien, og i kapittel 5 drøftes resultatene opp mot teorien. Funnene oppsummeres og vi konkluderer problemstillingen i kapittel 6, før vi avslutningsvis kommer med anbefalinger til videre forskning.

2 Metode

2.1 Anvendt metode

For å undersøke om det har vært en endring i profesjonsidentiteten blant kadettene på Krigsskolen, med utgangspunkt i tidspunktet for Russlands invasjon av Ukraina i 2022, har vi valgt en kvantitativ empirisk analyse.

Den valgte metoden for analysen av data er en tverrsnittstudie hvor vi behandler en større mengde data fra et gitt tidspunkt. Vi vil da få et øyeblikksbilde av den utviklingen vi vil undersøke (Johannesen et al., 2016, s. 70). Vi har valgt å sammenligne data fra ulike kull på operativ linje da de gikk i 2. avdeling, og vi har brukt data fra to kull som gikk i 2. avdeling *før* invasjonen, og to kull som gikk i 2. avdeling *etter* invasjonen. De to kullene som gikk i 2. avdeling *før* invasjonen utgjør *gruppe 1; før invasjonen*, og de to kullene som gikk i 2. avdeling *etter* invasjonen utgjør *gruppe 2; etter invasjonen*. Vi skal sammenligne resultatene fra *gruppe 1; før invasjonen* med resultatene fra *gruppe 2; etter invasjonen* for å undersøke om det har vært en endring.

Dataene vi analyserer er hentet fra en kvantitativ empirisk undersøkelse. En kvantitativ undersøkelse vil være hensiktsmessig fordi vi ønsker å generalisere resultatene av studien til å omfavne alle kadettene som går operativ linje på Krigsskolen. Dette er linjen med de som går *bachelor i militære studer med fordypning i ledelse og landmakt*. Undersøkelsen har blitt gjennomført i form av et elektronisk spørreskjema. Siden skjemaer som sendes ut elektronisk ikke kan endres, er det viktig å ha et skjema som fungerer godt i utgangpunktet (Johannesen et al., 2016, s. 291). Dataene vi analyserer i denne oppgaven er samlet inn ved bruk av det validerte måleverktøyet Norwegian Professional Identity Scale (NPIS) som gjennomføres i form av en spørreundersøkelse. Dataene fra undersøkelsen inngår i et forskningsprosjekt ledet av førstelektor Torill Holth; «Det handler om å bli en offiser – utviklingen av en profesjonell identitet» med oppstart i 2019. Dette prosjektet er ikke avsluttet. Innsamlingen er godkjent av Norsk senter for forskningsdata (NSD), og er vurdert til å samsvare med personvernlovgivningen. Samtlige av kadettene som har gjennomført undersøkelsen har blitt informert om prosjektet og har avgitt et informert samtykke til å delta.

NPIS er en empirisk studie hvor militær profesjonsidentitet blir kartlagt og målt (Johansen et al., 2013b). Undersøkelsen er utformet med 33 påstander knyttet til profesjonsidentitet. Disse påstandene er knyttet til tre hovedvariabler; *idealisme*, *profesjonalisme* og *individualisme* (Johansen et al., 2013b). Disse vil vi gå nærmere inn på i teorikapittelet i

oppgaven. Påstandene måles gjennom Likerts skala fra 1-7, der spennet går fra *1 - helt uenig* til *7 – helt enig*. Tallet 4 betyr at man verken er uenig eller enig i påstanden (Johansen et al., 2013a). Resultatene fra undersøkelsen vil gi oss informasjon om hvor stor grad av *idealisme*, *profesjonalisme* og *individualisme* man kan se spor av i den selvrapporterte profesjonsidentiteten hos kadettene. NPIS er et validert verktøy som er anvendt i flere studier, og reliabiliteten er vurdert som akseptabel. Dette muliggjør også en sammenligning av våre resultater med andre studier hvor NPIS er nyttet. Undersøkelsen med alle påstandene er presentert i vedlegg A.

Selve analysen av det empiriske grunnlaget er gjennomført i statistikkprogrammet IBM SPSS, versjon 27. Vi gjennomførte t-tester for å undersøke om det er en signifikant forskjell mellom dataene fra de ulike kullene. Testen gir oss en signifikansverdi, og denne oppgaven tar utgangspunkt i et signifikansnivå på under 0,05. Dersom signifikansverdien er lavere enn 0,05, er det en signifikant forskjell mellom datasettene i variabelen. Gjennom å bruke de tre dimensjonene idealisme, profesjonalisme og individualisme som variabler i analysen, vil signifikansverdien vise om det er en signifikant forskjell mellom de datasettene som analyseres i hver av de tre variablene. Først har vi analysert datasettet til kull Fleischer mot datasettet til kull Ruge. Deretter analyserte vi datasettet til kull Kayser mot datasettet til kull Poulsson. Dette er for å identifisere om det er ulikheter mellom kullene innad i de to gruppene. Til slutt har vi analysert *gruppe 1; før invasjonen* mot *gruppe 2; etter invasjonen*. Det er denne analysen som vil gi svar på problemstillingen.

Selv om reliabiliteten til NPIS er blitt vurdert tidligere, har vi i analysen gjennomført en reliabilitetsmåling av de dataene vi undersøker i *denne* studien ved bruk av Cronbachs alpha. Dette måler hvor stor spredning det er i dataene i den målte variabelen. Verdier som er over ,7 er regnet til å være akseptable. Verdier under ,7 kan antyde at variabelen måler noe annet eller mer enn det der er tenkt til å måle (UCLA: Statistical Consulting Group, 2021).

For å svare på vår problemstilling har vi valgt å sammenligne dataene fra undersøkelsen gjennomført av Holth *før* og *etter* invasjonen av Ukraina i 2022. En tverrsnittstudie krever at vi skal kunne sammenligne data fra et gitt tidspunkt. Vi har derfor valgt å bruke kullenes besvarelser fra da de gikk i 2. avdeling. Dataene kommer fra undersøkelser gjort av kadettene i kull Fleischer (18-21) i 2020, Ruge (19-22) i 2021, Kayser (20-23) i 2022 og Poulsson (21-24) i 2023. Å holde oss til ett tidspunkt i skoleløpet vil gjøre at vi unngår de feilkilder vi kan få grunnet kullenes utvikling av profesjonsidentitet gjennom utdanningen, samt at vi har flest

sammenlignbare data fra kullene når de gikk i 2. avdeling. Holth gjennomfører sin undersøkelse i slutten av hvert studieår. Dette innebærer at hun fortsatt ikke har gjennomført undersøkelsen i kull Poulsson som i skrivende stund er i 2. avdeling. Vi har derfor selvstendig gjennomført undersøkelsen i kull Poulsson for å få data fra to kull etter Russlands invasjon av Ukraina. På denne måten kan vi analysere data fra to kull *før* invasjonen, og to kull *etter* invasjonen. Utvalget av respondenter er ikke tilfeldig, men er valgt fordi de er del av de kullene man har ønsket å undersøke.

Teorien brukes for å drøfte mulige årsaker som kan forklare utviklingen vi finner i analysen. Teorien til studien er hentet fra litterære kilder. Tilnærmingen til valg av litteratur har i utgangspunktet vært induktiv, men vi har holdt oss innenfor rammen av temaene *identitet*, *identitetsdannelse*, *militær identitet* og *profesjonsidentitet*. Det er rimelig å anta at de litterære kildene vi har brukt har tilstrekkelig troverdighet. De er hovedsakelig hentet fra akademisk og fagfelleverdert materiale, samt fra utvalgt litteratur som brukes som pensum i undervisning ved Krigsskolen. Dette styrker deres reliabilitet. Vi har samtidig søkt å holde oss så nært primærkildene som mulig for å øke kildenes pålitelighet og validitet. Artikkene vi har benyttet er i hovedsak hentet fra anerkjente tidsskrifter som er oppført i kanalregisteret på nivå 1 eller nivå 2. I tillegg til å søke i litteraturhenvisningene i godkjent pensum på Krigsskolen, har vi benyttet oss av Oria og Google Scholar.

2.2 Avgrensninger

Avgrensninger av oppgaven har vært nødvendig for at arbeidet skal være håndterlig. Det har også vært nødvendig for våre forutsetninger for å kunne svare på problemstillingen på en tilfredsstillende måte.

2.2.1 Teoretisk begrensning

Vi har valgt å begrense oss til én definisjon av begrepet *militær profesjonsidentitet*. Den definisjonen vi har valgt er utarbeidet av Kommandørkaptein Johansen i sammenheng med utarbeidelsen av måleverktøyet NPIS. Ved å bruke definisjonen til Johansen, øker vi reliabiliteten i studien fordi det er resultater fra NPIS vi sammenligner i denne studien. Definisjonen innebærer en operasjonalisering av begrepet gjennom dimensjonene *idealisme*, *profesjonalisme* og *individualisme* (Johansen et al., 2019, s. 137). Definisjonen bygger på den samme definisjonen som ble utgitt av Johansen i 2013 som en del av hans doktorgradsavhandling om militær identitet (Johansen et al., 2013b).

2.2.2 Valg av respondenter

Vi har begrenset oss til å undersøke en mulig utvikling av profesjonsidentitet hos kadettene ved Krigsskolen. Kadettene befinner seg i en utdanningssituasjon, og utvalget respondenter er lite. Resultatene vi ser her vil derfor ikke være representative for andre personellkategorier i Forsvaret. Det vil ikke kunne representere de ansatte på Krigsskolen, offiserer i Hæren generelt, eller kadetter ved andre skoler under Forsvarets Høgskole. Man kunne gjennomført den samme undersøkelsen blant disse personellkategoriene for å få et bredere grunnlag til sammenligning av en eventuell endring i profesjonsidentitet på tvers av personellkategorier. Det ville styrket oppgaven metodisk gjennom et bredere datagrunnlag, men en slik omfattende studie vil ikke være gjennomførbart på grunn av den tidsperioden som er satt av til arbeidet med denne oppgaven.

2.2.3 Metodisk begrensning

Tidsperioden bachelorarbeidet strekker seg over har også lagt avgrensinger på oppgaven. Vi kunne brukt flere metoder som hadde kunne gitt oss dypere svar på problemstillingen. Vi kunne for eksempel gjennomført kvalitative intervjuer for å få mer innsikt i kadettens egne tanker rundt identitet og utviklingen av en profesjonsidentitet på Krigsskolen. Det har vi ikke hatt mulighet for. På grunn av tiden vi har hatt til disposisjon har det vært viktig å avgrense oppgaven for å sikre at vi svarer på problemstillingen og at oppgaven blir håndterlig. Vi har derfor heller ikke tatt høyde for alder, kjønn og tidligere bakgrunn hos kadettene, men har valgt å se på en eventuell utvikling i kullene som helhet, altså kullenes *samlede* profesjonsidentitet.

2.3 Svakheter ved valgt metode

Det at vi på selvstendig grunnlag og uavhengig av Holths pågående studie, har gjennomført undersøkelsen i kull Poulsson, kan utgjøre en svakhet i studien. Dette er fordi dataene fra kull Poulsson er innhentet 5 måneder tidligere i utdanningsløpet sammenlignet med tallene innhentet fra kull Fleischer, kull Ruge og kull Kayser. Utdanningen i disse 5 månedene inneholder Troppsjeff Grunnkurs del 2, samt Stridskurs. Dette kan ha en viss innvirkning på hvordan profesjonsidentiteten i kull Poulsson divergerer fra de andre kullene. Vi vil ta for oss en eventuell divergens i resultatene fra kull Poulsson senere i oppgaven.

Dataene vi har innhentet vil til en viss grad være representative for kullenes profesjonsidentitet, men her vil også svarprosent spille inn. Vi ser at i kull Fleischer er svarprosenten 95%, i kull Ruge er den 93%, kull Kayser har 60%, og i kull Poulsson er den

86%. Det er gjennomsnittet fra hvert kull som er utgangspunktet for analysen videre i oppgaven. Kull Kayser har en lavere svarprosent av utenforliggende årsaker som bidro til å forhindre deltakelse på undersøkelsen. Dette er med på å svekke reliabiliteten i datagrunnlaget fra kull Kayser. Vi skal derfor sammenligne resultatene fra kull Kayser mot kull Poulsson for å avdekke om resultatene divergerer så mye at vi ikke kan bruke dataen videre i analysen.

Dataanalysen vil gi oss en reliabilitetsscore for de tre skalaene idealisme, profesjonalisme og individualisme. Disse dataene vil inngå i drøftingen knyttet til å undersøke reliabilitet, og de vil kunne antyde om noen av skalaene måler noe annet enn det de er ment til å måle. Dette vil vi ta i betraktning underveis i oppgaven til tross for at verktøyet NPIS i utgangspunktet er validert (Johansen et al., 2013a).

Selve undersøkelsen bygger på selvrapportering, og den enkeltes tolkning av hvert spørsmål vil kunne påvirke resultatet. Dette kan komme til uttrykk gjennom at man muligens vil svare slik man tror det er forventet eller ønsket. Noen påstander kan man kanskje tenke at høres bra ut og at man ser seg enig i, men så ender man opp med å være uærlige ovenfor seg selv fordi man muligens ikke er så enig i påstanden som man helst skulle vært. Påstandenes formuleringer, og om man faktisk forstår problemstillingen slik den er ment, kan også være en feilkilde. Det har tidligere blitt påpekt av kadetter at det tidvis gammelmodige språket ikke gjør det like enkelt å forstå hva det siktes til. Det er ønskelig at man ikke bruker for lang tid til å tenke på hver påstand, men at man svarer det første som faller en inn. Dette kan gå ut over de spørsmålene som er reverserte. Om man ikke har fått med seg dette før man svarer, er det også en viss sjanse for at man svarer feil fordi man ikke har lest spørsmålet godt nok. Vi har ingen måte å etterprøve hver enkelt individs oppfattelse av hver påstand. Hvor mye den enkelte vektlegger skalaen fra eksempelvis «1 – helt uenig» til «7 – helt enig» har vi heller ingen forutsetning for å måle. I praksis vil dette bety at det er den *selvoppfattende* profesjonsidentiteten som vil kunne måles gjennom undersøkelsen. Vi har ikke hatt mulighet til å motvirke dette i denne studien. For at omstendighetene skulle være så like som mulig ved gjennomføring av undersøkelsene hos alle kull, har ikke Holth gjort noen endringer fra sin første gjennomføring. Vår undersøkelse av kull Poulsson er gjort på samme måte som Holth for å gjøre sammenligningsgrunnlaget så godt som mulig.

3 Teori

Johansen mener at «et godt utgangspunkt for å forstå militær profesjonsidentitet er å studere de utviklingstrekk og endringer som har preget samfunnet og den norske militære profesjon de siste 15-20 år.» (Johansen, 2019, s. 136). Videre påpeker Johansen at endringer av både konseptuell og oppdragsmessig karakter utfordrer og setter press på Forsvarets tradisjonelle rolleforståelse.

Teorien vil ta for seg relevant teori om begrepene *identitet* og *profesjon*, gjøre rede for militærmaktens rolle og plass i samfunnet, og si noe om hva som kjennetegner den militære profesjonen. Vi skal også gå inn på hvilke faktorer som kan påvirke en identitet, sett i en militær kontekst. Teorikapittelet vil også ta for seg sentrale hendelser i et sikkerhetspolitisk perspektiv for å sette profesjonsidentiteten i en kontekst. Det teoretiske rammeverket legger en helhetlig forståelse til grunn for begrepet militær profesjonsidentitet, hvilke konsekvenser profesjonsidentiteten kan ha for Forsvaret og hvordan identitet påvirkes og utvikles. Dette vil gi grunnlag for drøfting av oppgavens problemformulering.

3.1 Sosial identitet

For å kunne forstå eventuelle endringer i den militære profesjonsidentiteten blant kadettene på Krigsskolen må vi først ha en forståelse for begrepet *identitet*. Man kan si at «identitet handler om å vite noe om hvem man er som menneske» (NTNU, 2019). Identitet deles gjerne i *personlig* og *sosial* identitet. Den personlige identiteten innebærer meninger, kunnskap og utseende, mens den sosiale identitet handler blant annet om familie, fellesskap og yrke. Både personlig og sosial identitet må ses i sammenheng fordi de er avhengig av hverandre. Ulike mennesker vektlegger ulikt hva som er det viktigste å identifisere seg med eller som. Dette avhenger blant annet av interesser, utdanning, kjønn, religion og nasjonalitet (Aksnes, 2021). Flere av de ovennevnte variablene er ikke konstante, og vil endre seg i takt med ulike livsfaser man er i. Gjennom sosialisering i ulike roller, med ulike grupper og ulike kulturer blir vi påvirket til å forme oss som individer.

Laberg et al. formulerer det slik:

For Mead (1934) og Cooley (1902) er selvet et produkt av sosial interaksjon. Mennesker innser hvem de er gjennom samhandling med andre. Selvet er ikke en autonom psykologisk funksjon, men et flerfoldig sosialt konstruert som trer frem i forbindelse med menneskers ulike roller i samfunnet. Variasjon i selvet kan forklares

ut fra de ulike roller mennesker innehar. Rolleidentiteter kan ses som definisjoner mennesker tillegger seg selv, som konsekvens av rollens struktur og posisjon, men også på bakgrunn av hvordan en definerer seg selv som medlem av den sosiale kategori en befinner seg i. (Laberg et al., 2005)

Tajfel og Turner (1979) anses for å være grunnleggerne av *sosial identitetsteori* gjennom en studie hvor de søkte å få bedre forståelse på årsakene til konflikter mellom personer som tilhører forskjellige grupper. Teorien omhandler grupperelasjoner, gruppeprosesser og det nevnte sosiale selvet (Laberg et al., 2005). Tajfel og Turner sin forskning konkluderte med at en av de viktigste faktorene i dannelsen av en sosial identitet er det å ha kjennskap til, eller tilstedeværelsen av, andre grupper (Henriksen, 2018, s. 11). Den sosiale identitetsteorien påstår at mennesker identifiserer seg med en sosial gruppe basert på karakteristikker som kjønn, rase, religion, nasjonalitet og yrke. Videre sier teorien at identifiseringen med gruppen vil bli en viktig del av individets identitet. Teorien understreker viktigheten av individets identifisering med en sosial gruppe, og påvirkningen gruppen har på individets tanker, følelser og handlinger.

Sosial identitetsteori forklarer hvordan individer knytter seg selv til en gruppe med andre som man anser å være lik seg selv på ett eller flere nivåer. Den sosiale identiteten beskrives som dynamisk, og vil kunne bli påvirket av endringer i rolle og kontekst. Dette kan for eksempel være tilfelle dersom man bytter jobb og får en ny stilling på en ny arbeidsplass. Vi kan argumentere for at den gruppen man identifiserer seg med, i stor grad vil være med på å påvirke den sosiale identiteten til et individ, og det vil slik sett også være en viktig del i utformingen av individets identitet.

3.2 Hva definerer en profesjon

Profesjoner anses ofte for å ha en sentral rolle i samfunnet, og representerer gjerne viktig yrkeskompetanse og profesjonalitet (Busch, 2012, s. 13). For at et yrke skal kunne defineres som en profesjon må disse fem karakteristika oppfylles; (1) spesialisert kompetanse, (2) eksklusiv kontroll på eget fagfelt, (3) beskyttet situasjon på arbeidsmarkedet, (4) krever en spesifikk høyere utdanning, og (5) ideologi med fokus på kvalitet (Busch, 2012, s. 14). Uavhengig av om du er lege, ingeniør, prest, advokat eller offiser anses du som fageksperten innenfor et gitt fagfelt, har beskyttet tittel. Det forventes da en spesifikk etos, eller ideologi, i utøvelse og holdning. Disse profesjonsrettede kravene bidrar til å adskille den spesifikke profesjonen fra andre profesjoner og andre grupper i samfunnet (Lunde & Matlary, 2009, s.

88). Profesjonstunge organisasjoner, slik som Forsvaret eller politiet, anses for å ha utarbeidet metoder i strukturen og standarder som er styrende for atferden til medarbeiderne (Busch, 2012, s. 21).

Identitet påvirkes av samfunnet rundt oss, den kulturen vi er en del av og menneskene vi samhandler med. Siden offisersyrket er en profesjon av alvorlig art, hvor man i ytterste konsekvens kan ta eller miste liv, er det viktig å ha en forståelse for militærmaktens særegne rolle og plass i samfunnet.

3.3 Militærmaktens rolle og plass i samfunnet

Militærmakten har en særegen rolle og plass i samfunnet. Den anerkjente militærteoretikeren Clausewitz beskriver krig som en fortsettelse av politikken, utført med andre midler (Clausewitz, 1832/1976, s. 87). Statens ytre voldsmonopol ivaretas av militærmakten, og skal sikre borgernes frihet og statens suverenitet (Lunde & Matlary, 2009). I Norge er Forsvaret statens militærmakt, og man kan si at Forsvaret er satt til å utøve vold på vegne av staten (Forsvaret, 2020a). Slik er Forsvaret ilagt en særskilt myndighetsutøvelse fra samfunnet i Norge. Den norske militærmakten er rettslig regulert gjennom at det er Regjeringen og Stortinget som bestemmer over all virksomhet i Forsvaret (Forsvaret, 2021b). Det norske totalforsvarskonseptet er avhengig av befolkningen, og omfatter et sivil-militært samarbeid i hele krisespekteret; fra fred til sikkerhetspolitisk krise og krig (Forsvaret, 2019, s.45). Forsvarets verdigrunnlag sier at «Grunnlaget for Forsvarets legitimitet er demokratisk politisk kontroll og en oppslutning om Forsvaret i befolkningen.» (Forsvaret, 2021b). Videre påpeker verdigrunnlaget at det er Forsvaret selv som må bidra til å bygge samfunnsmessig tillit og troverdighet. Dette er et ansvar som faller på både organisasjonen som helhet og på hvert enkelt individ som representerer organisasjonen.

3.4 Teorier om den militære profesjon

De klassiske teoriene om militær profesjon finner vi i teoriene til Huntington (*The soldier and the state*, 1957) og Janowitz (*The professional soldier*, 1960). Gjennom et teoretisk rammeverk skaper Huntington (1957) en idealtipe hvor militærmakten i større grad er adskilt fra samfunnet. Han mener at autonomi skal skje internt i Forsvaret, og han beskriver et skarpt skille mellom det politiske og det faglige domene. Ved å stadfeste et adskilt forhold mellom det sivile og det militære, vil den militære instansen ha autonomi til å bli profesjonelle i utøvelsen som en voldsmakt. I denne idealtypen vil militærmaktens

adskillelse fra samfunnet føre til at militærmakten i mindre grad påvirkes av de endringer som skjer i samfunnet.

Morris Janowitz (1960) har på sin side undersøkt militærmakten i et forsøk på å identifisere hvordan samhandlingen mellom militærmakten og samfunnet faktisk er. Janowitz beskriver hvordan militærmakten skal gjenspeile de verdier det er ment til å beskytte, og derfor må endre seg i takt med samfunnets utvikling. Janowitz så i sin tid på mangfoldet av soldater som representerte samfunnet fra ulike bakgrunner, og han så derfor på den militære profesjonen som et produkt av samfunnet fremfor å være isolert eller uavhengig fra det.

3.5 Den militære profesjonen i doktrine

Forsvarets fellesoperative doktrine (FFOD) er et fagmilitært dokument underordnet de politiske styringsdokumentene, og har til hensikt å brukes som en veiviser og rettesnor om militærmakt (Forsvarets stabsskole, 2007, s. 3). FFOD fra 2007 viser til fire attributter som beskriver hva den militære profesjonen krever av sine utøvere; *Ansvar, identitet, ekspertise og verdigrunnlag*. Attributtene beskrives på tilsvarende måte som Busch (2012) sine fem kjennetegn på profesjoner generelt, men med en dreining mot den militære profesjonen. *Ansvar, identitet* og *ekspertise* beskrives i doktrinen som de forpliktelser man har overfor samfunnet og egne soldater, identifisering med profesjonen og den eksklusive statusen i samfunnet, og forventningene om spesialiserte kunnskaper og ferdigheter (Forsvarets stabsskole, 2007, s. 157). Innenfor *verdigrunnlag* understrekes det at «verdigrunnlaget gjenspeiler samfunnets normer og verdier, men vil utvikles spesifikt i henhold til den enkelte profesjonens krav» (Forsvarets stabsskole, 2007, s. 157). Doktrinen påpeker ikke hvordan samfunnet avbildes, noe som kan tyde på at verdiene og samfunnsansvaret er dynamisk. Det doktrinen likevel påpeker er at den militære profesjonen skiller seg fra samfunnet ved at kravene som stilles er spesifikke. Forsvaret er statens voldsmonopol og er derfor den eneste instansen som kan yte vold for å hevde suverenitet (Lunde & Matlary, 2009, s. 68). I Forsvarets verdigrunnlag står det:

For å kunne verne om det vi har og det vi er, må vi selv leve ut de verdiene vi er satt til å forsvare. Det gir oss den legitimiteten vi er helt avhengige av for å kunne leve i best mulig samspill med det øvrige samfunnet og samtidig kunne rekruttere de riktige menneskene. Forsvarets verdigrunnlag er derfor tuftet på viktige dyder i det norske samfunnet. (Forsvaret, 2021b)

Som offiser i det norske Forsvaret er du dermed en profesjonsutøver av militærmakten. Gjennom 3 år på Krigsskolen får man en militær profesjonsutdanning, og det stilles forventninger til din kompetanse, utførelse, dine verdier og holdninger i møte med et komplekst konfliktspekter (Lunde & Matlary, 2009, s. 88). Gjennom utdanningen formes en profesjonsidentitet, dette er noe vi vil se nærmere på senere i kapitlet.

Det er en likhet mellom Janowitz' teori og det norske Forsvaret som en avspeiling av samfunnet. Dette kommer til uttrykk gjennom det som vektlegges i FFOD (2007). Den militære profesjon skal speile mangfoldet i samfunnet rundt oss, og at profesjonsutøverne forventes å selv leve ut de verdiene de er satt til å forsvare. Slik vil individene i profesjonen ta med seg holdninger og verdier fra samfunnet inn i utøvelsen av yrket. Det er derfor rimelig å anta at endringer i samfunnet også vil kunne påvirke de holdninger og verdier vi ser blant de militære profesjonsutøverne.

I det videre vil vi gå inn på hvordan ulike faktorer kan påvirke identiteten til individer i Forsvaret, og si noe om dannelsen av en *militær* profesjonsidentitet. Deretter operasjonaliserer vi begrepet *militær profesjonsidentitet*. Til slutt ser vi på om endringer i omgivelsene kan ha påvirkning på profesjonsidentiteten, og hvilke konsekvenser en endring eventuelt vil kunne gi.

3.5 Sosial identitet i Forsvaret

Det kan argumenteres for at Tajfel og Turner sitt perspektiv på *sosial identitetsteori*, er spesielt aktuelt i Forsvaret på grunn av at individer gjerne opererer i flere kontekster og er i ulike roller. Kontekstene soldater kan forvente å operere i, beskrives i FFOD 2019; «De siste tiårene har konfliktene som norske styrker har deltatt i, utviklet seg til å spenne fra regulære kampoperasjoner, via stabiliseringsoperasjoner til komplekse fredsoperasjoner» (Forsvaret, 2019, s. 10). Rollene kan veksle mellom lagfører, prosjektmedarbeider og instruktør (Johansen et al., 2019, s.137). Det innebærer dermed hele spekteret fra fred, gjennom krise, og til krig og er uavhengig av ulike nivåer av intensitet, omfang og arbeidsoppgaver.

Forsvaret skiller seg fra andre organisasjoner gjennom uniformitet, hierarki, tvangsmakt og ritualer (Lunde & Matlary, 2009, s. 58). Fellesskapet og sosialiseringen som foregår blant annet under trening, øving og operasjoner i en militær kontekst, er med på å utvikle identiteten og atferden til individene. FFOD skal brukes som et retningsgivende verktøy for felles forståelse av planlegging og gjennomføring, og felles kultur og identitetsoppfatning (Forsvaret, 2019).

3.6 Sosial identitet på Krigsskolen

Den treårige bachelorutdanningen på Krigsskolen er en profesjonsutdanning med fordypning i ledelse og landmakt, også kalt operativ linje. Studiene går ut på å at kadettene tilegner seg kunnskap og ferdigheter innenfor militære utfordringer og militærfaglige oppgaver (Forsvaret, 2022a). Kadettene stilles overfor etiske og juridiske dilemmaer som gjennom diskusjoner skal bidra til å forme reflekterende og kritiske tenkende militære offiserer. Som en del av utdanningen gjennomføres historiske vandringar til steder der norske soldater kjempet under andre verdenskrig. Hensikten med slike vandringar er å «eksemplifisere operasjoner, enkeltpersoner, lederskap og verdier, satt inn i en forståelig ramme for dagens kadetter» (Græger, 2007, s. 184). Gjennom detaljskildring av kampene i Bagn og Narvikfjellene får kadettene innblikk i taktiske problem som blir forsøkt løst i lys av dagens teorier og undervisning. «Denne typen ekskursjoner har [...] trolig en langt viktigere «indremedisinsk» eller identitetsskapende funksjon, som også knytter offiserene til norsk territorium, som er det bærende element i norsk forsvarsidentitet» (Græger, 2007, s. 185).

Det er ikke kun gjennom spesifikk utdanning og problemløsning at utvikling av profesjonsidentiteten skjer i løpet av kadettens tid på Krigsskolen. Tradisjoner, ritualer og symboler kjennetegner store deler av kulturen og fellesskapet i Forsvaret (Lunde & Matlary, 2009, s. 60). Fellesskapet er med på å knytte identiteten til forsvarsgrenene og til hverandre. På Krigsskolen er kadettene medlem av studentordningen Kadettsamfundet, som fungerer som ramme for kulturelle og sosiale aktiviteter (Græger, 2007, s. 196). Studentordningen tilrettelegger for blant annet faglig påfyll gjennom Faggruppa og sosiale arrangement gjennom Löwelurken og Idrettslaget. Krigsskolen har også tradisjoner i form av Krigskoleballet og Ridderordningen av Den Gylne Löwe som er med på å forme kadettene i formelle settinger. Fellesskapet som skapes på tvers av interesser, kull og våpengren, er med på å skape identitet knyttet til offisersyrket, andre offiserer i Forsvaret og internt til eget kull (Græger, 2007, s. 196).

Oppsummert kan man si at utdanningen på Krigsskolen legger opp til undervisning av den militære profesjonen gjennom blant annet praksis, teori, forelesning og historiske vandringar, men at tradisjoner og sosialisering også utover skolens utdanningsrammer er med på å forme kadettens identitet. Dette gjennom å skape felles arena for sosialisering i ulike roller og kontekster. Det har også en holdningsdannende mening (Lunde & Matlary, 2009, s. 60). Det er derfor rimelig å anta at utvikling av profesjonsidentiteten skjer parallelt

fordi det kan knyttes opp mot de sosiale, teoretiske, praktiske og tradisjonsrike begivenhetene. «Utdanningen skal [...] legge grunnlaget for å lære hele livet i den militære profesjonskonteksten» (Forsvaret, 2022a). Avdelingene i Forsvaret har på sin side egne tradisjoner og praksiser som bidrar til å utvikle identiteten videre som ansatt.

3.7 Militær profesjonsidentitet

Johansen (2019) trekker i sin definisjon av militær profesjonsidentitet inn sosial identifisering som en internalisering av de verdier og mål en organisasjon har. Han bruker dette som bakgrunn for å begrunne at den militære identiteten vil være tett bundet sammen med oppdrag, verdier og mål i Forsvaret. Johansen definerer militær profesjonsidentitet som følger:

Militær profesjonsidentitet kan betraktes som i hvilken grad individene identifiserer seg med og lever opp til de rollespesifikke forventninger, mål og krav Forsvaret stiller til dem som militære yrkesutøvere. (Johansen et al., 2019, s. 137)

Kjernen i denne definisjonen ser vi er nært knyttet til organisasjonens holdninger, verdier og mål, samt til i hvilken grad medlemmene internaliserer disse. Johansen operasjonaliserer begrepet gjennom disse tre dimensjonene som er konstruert på bakgrunn av Forsvarets endrede kontekst; hvordan Forsvarets hovedoppgave og oppdragsportefølje har endret seg. Han har fokusert på endringene fra slutten av den kalde krigen, og konteksten er sett i sammenhengen av postmoderne samfunnsutvikling (Johansen et al., 2019, s. 138). Siden dimensjonene idealisme, profesjonalisme og individualisme har funksjon som hovedvariabler i måleinstrumentet vi har benyttet i vår studie, vil de også være definerende for videre drøfting av den militære profesjonsidentiteten vi oppdager i selve analysen.

De tre dimensjonene, idealisme, profesjonalisme og individualisme vil bli beskrevet i neste del. Samtidig som dimensjonene defineres, vil de bli forklart i lys av det sikkerhetspolitiske bildet og Forsvarets endrede oppdragsportefølje fra den kalde krigen og frem til i dag. Det er relevant for denne oppgaven at vi løfter frem det sikkerhetspolitiske bildet og profesjonsidentiteten sett i sammenheng. Det vil gi oss bedre grunnlag for drøftingen av oppgavens hypotese om at vi er på vei inn i en ny kald krig og at fokuset vender hjem.

3.7.1 Idealisme

Idealismen som helhet kjennetegnes av at man henter motivasjon og drivkraft på grunnlag av oppdragets egenart (Johansen, 2007, s. 26). Det er i tett tilknytning til det å forsvare egen nasjon, både et territorielt forsvar og mot en eksistensiell trussel. Det skilles mellom moderne

og klassisk idealisme. I den klassiske idealismen står egen identifisering med oppdraget og saken som hjemlandsforsvarer sentralt. Forsvar av egen nasjon og territoriet ansees som et hovedoppdrag. Med et klassisk idealistisk syn kan man argumentere for at norske soldater kun har skrevet under på forsvar av Norge, og derfor ikke kan bli beordret til utenlandstjeneste. Den moderne idealismen kan utvikles til å se norske verdier i en større kontekst, og vil slik kunne inkludere forsvar av norske interesser i utlandet. Man ser at i den moderne idealismen ønsker man valgfrihet for deltakelse i internasjonale operasjoner (Johansen, 2007, s. 29). Oppgaven tar for seg idealismebegrepet som en helhet, fordi NPIS ikke skiller mellom moderne og klassisk idealisme.

3.7.1.1 Idealismen under den kalde krigen

Idealismen som definisjon knyttes tett sammen med befolkningens villighet til å slåss mot en eksistensiell trussel. Dette definerte det sikkerhetspolitiske bildet under den kalde krigen. I kjølvannet av andre verdenskrig var den norske regjeringen hurtige med å sette nasjonsbygging på agendaen for å gjenoppbygge samfunnet. Forsvars- og mobiliseringsplanene under den kalde krigen var generelt forankret i en eksistensiell trussel og frykten for en totalitær krig på eget territorium. Sovjet som nærmeste nabo i øst ble ansett som en voksende trussel for Norge (Ulriksen, 2002, s. 199). Nasjonsbyggingen gikk i stor grad ut på å sette et likhetstegn mellom folket og Hæren, og befolkningen måtte forstå at det var noe å forsvare (Ulriksen, 2002, s. 164). Den norske forsvarstradisjonen handlet om troen på at kjærligheten til fedrelandet økte moralen og viljen til befolkningen, og troen på nordmenns evne til å beherske klima og terreng skulle komme til egen fordel (Ulriksen, 2002, s. 164). Historiske fortellinger om norske styrkers motstand mot okkupasjonsmakten beskrives ofte med stor vilje og motstandsevne til tross for dårlige forutsetninger under andre verdenskrig. En såkalt glorifisering av norsk innsats har bidratt til å forme forsvarstradisjonen ved å fremme små og lokal seirer (Ulriksen, 2002, s. 180). Under den kalde krigen belaget Norge seg på denne måten på den idealistiske identiteten til borgerne; om at dersom krigen kom, skulle alle ta til våpen. Uavhengig av militære ferdigheter, skulle viljen til å forsvare landet være nok til å motstå trusselen. I etterkant av andre verdenskrig kan det tenkes at glorifiseringen av Norges innsats under krigen, blant annet ble fremstilt for at den politiske atmosfæren skulle skape tillit mellom Forsvaret og befolkningen (Ulriksen, 2002, s. 164).

3.7.2 Profesjonalisme

Profesjonalisme kjennetegnes som samfunnsansvar og lojalitet overfor sivile beslutningstakere, hengivenhet overfor sine militære ferdigheter, samt avdelingen som moralbærer (Johansen, 2007, s. 25). Det er samfunnet som er klienten, og det er en stor vilje til å løse oppdrag når som helst, hvor som helst. Ofte ser man at det overordnede målet med oppdraget er mindre viktig, og at ervervelse av ferdigheter settes over lønn. Den felles avdelingskulturen er svært viktig. Tradisjoner, yrkeskodeks, skjebnefellesskap og samhold brukes som verktøy for å motvirke og forebygge de konsekvenser krigens brutalitet kan påføre krigeren (Johansen, 2007, s. 25). Denne formen for profesjonsidentitet kan man se at sammenfaller med deltakelse i utenlandsoperasjoner. Felles for profesjonalisme og idealisme er det altruistiske aspektet med ønsket om å tjene noe større enn seg selv.

3.7.2.1 Profesjonalisme og eksedisjonsforsvar

Trusselbildet som hadde definert sikkerhetspolitikken i Vest-Europa, skapt NATO-alliansen og styrt utformingen av de vestlige lands forsvar i hele etterkrigstiden, ble borte med Berlinmurens fall, Sovjetunionens oppløsning og den kalde krigens slutt (Diesen, 2011, s. 15). Gulfkrigen på starten av 90-tallet, intervensjonen på Balkan, og ikke minst terroranslagene i New York 11.september 2001, bidro til å utforme ekspedisjonsforsvarstankegangen blant samtlige NATO-land. Eksedisjonsoppdragene innebar i større grad en endret kontekst. Der man tidligere hadde kjempet mot en konvensjonell motstander, sto man nå ovenfor terrororganisasjoner eller fredsbevarende operasjoner. USA og NATO krevde blant annet endringer i Forsvarets struktur og materiell for å tilpasse den nye konteksten (Diesen, 2011, s. 26). Dette betød også endrede treningsmønstre, doktriner og konsepter for bruken av militære styrker. Det kan argumenteres for at Norge vil strekke seg langt for å tilfredsstille USAs krav. Det er blant annet fordi USA anses for å være Norges nærmeste allierte og er en dominerende militær stormakt (Haaland et al., 2021, s. 25). Det er også rimelig å anta at norsk politikk anerkjenner viktigheten av alliert støtte for å kunne forsvare seg, ved et eventuelt angrep på norsk territorium. For soldatene som gjennomførte operasjonene i utlandet ble det forventet kvalitet og profesjonalitet i møte med de «nye» oppdragene, og som FNs tidligere generalsekretær i perioden 1953-1961, Dag Hammarskjöld, en gang sa: «peacekeeping is not a soldier's job, but only soldiers can do it». Sitatet beskriver at fredsoperasjoner er en av oppdragene soldater må løse, noe som er i stor kontrast til det typiske hjemlandsforsvaret under den kalde krigen.

Vi har gått fra en situasjon der Forsvaret hadde en konkret og overordnet trussel det var innrettet for å kunne stå i mot – og som vi endog kunne planlegge for – til et langt mer komplekst og uforutsigbart spekter av mulige scenarier. (Forsvarets stabsskole, 2007, s. 3)

I Norge anser man tidligere forsvarssjef Diesen som pådriveren bak dreiningen mot profesjonalisme som felles profesjonsidentitet for Forsvaret (Johansen, 2010). Dette finner vi også preg av i FFOD 2007, som kom ut midt i perioden Diesen var forsvarssjef, «En felles profesjonsidentitet styrker vårt samhold og evne til å håndtere de utfordringene vi møter, både som enkeltindivider og organisasjon.» (Forsvarets stabsskole, 2007, s. 157). Forsvaret har gjennom både eldre og nyere doktriner også nevnt profesjonens og profesjonsidentitetens betydning, men 2007-utgaven er bemerkelsesverdig fordi den militære identiteten knyttes direkte opp mot operativ betydning (Lunde & Matlary, 2009, s. 89). I doktrinen påpekes blant annet Norges deltagelse i nasjonale og internasjonale oppdrag, på regjeringens ordre. Ifølge Johansens artikkel fra 2010, *En ønsket utvikling*, forklares det at «en slik realitet vil tiltrekke seg personell som primært er motivert av eventyrlyst, søken etter opplevelsesbasert spenning, og ikke av idealistiske hensyn, bør derfor ikke overraske noen». Med «en slik realitet» mener Johansen deltagelse i internasjonale operasjoner. Den militære fagekspertisen påpekes også i doktrinen. Forventningen om profesjonell utøvelse og kvalitet i arbeid og fremferd skal utvises uavhengig av oppdrag og sted (Johansen, 2010). Med økt bidrag internasjonalt, fokusendringer bort fra nordområdene og Norges geopolitiske plassering (Johansen et al., 2019, s. 139), er det rimelig å anta at profesjonalismen får sitt utspring. Gjennom soldatenes vilje til å løse oppdrag hvor som helst på vegne av det norske samfunnet, viktigheten av den felles avdelingskulturen, kameratskap og samhold, samt ønsket om teste sine ferdigheter i krigssituasjoner og tilegne seg de erfaringene det ville gi.

3.7.3 Individualisme

Individualisme karakteriseres av egoisme, lojalitet mot eget ego, og en orientering mot seg selv. Eget behov settes over andres, og man er opptatt av hva man selv får ut av tjenesten i Forsvaret. Dette kan dreie seg om erfaringer, opplevelser, lønn eller andre goder (Johansen, 2007, s. 29). I artikkelen «Den militære organisasjons møte med den nye individualismen» påstår Johan O. Jacobsen at i forholdet mellom plikter og rettigheter er plikten noe som hører fortiden til, og at rettigheter er individualismens motivasjon (Jacobsen, 2005). Plikten symboliserer her det moralske aspektet av å gjøre det rette, og indikerer idealisme. Rettigheter og egen nytte peker i motsetning mot individualisme (Lyden, 2012, s. 35).

3.7.4 Fokuset vender hjem

Dette neste avsnittet henger nødvendigvis ikke sammen med dimensjonen *individualisme*, men er vesentlig for å gi en oversikt over dagens sikkerhetspolitiske bilde. Forsvarets oppdragsportefølje har igjen endret seg, og vi kan si at fokuset vender hjem (Heier, 2021, s. 20). Jacobsen (2005) formulerte viktigheten av villighet til endring slik;

En organisasjon som ikke er villig til å tilpasse seg de endringer som skjer i verden rundt seg, vil over tid gjøre seg selv overflødig. Men like sikkert er det at en organisasjon som bare lar seg drive med av utviklingen vil miste sin egenart og derfor miste sin begrunnelse. (Jacobsen, 2005, s. 183)

Utdraget over viser til viktigheten av at organisasjoner tilpasser seg de endringer som skjer rundt. Det kan argumenteres for at dette i stor grad gjelder for Forsvaret, fordi tilpasninger til de ulike kontekstene soldater opererer innenfor er mange og man må utvikle seg i takt med endringene for ikke å bli irrelevant.

Utviklingstrekk i Langtidsplanen for Forsvaret fra 2005 – 2015 viser flere indikatorer på at Forsvarets hovedfokus har dreid fra deltakelse i utenlandsoperasjoner til våre egne nærområder (Langemyr, 2020). Særlig fra 2008 har nordområdene vært den viktigste prioritet i norsk sikkerhetspolitikk. Allerede før Russland gikk inn i Georgia i 2008 var det en økt bekymring for den mer ambisiøse og selvhevdende naboen i øst. Hedda Langemyr i Befalsbladet nr. 3 (2020) skriver at «Økt stormakts rivalisering, gir økt spenning i våre nærområder». Langemyr er tidligere leder av Norges Fredsråd, og sitter på bred kunnskap om norsk freds- og sikkerhetspolitikk. Med det vektlegger hun at Kina, Russland, USA, Storbritannia og EU har oppdatert sine strategier for Arktis, hvorav Norge har en geostrategisk plassering. I NATO-sammenheng er det et variert utvalg av oppgaver som skal løses. Terrorisme og ukonvensjonell krigføring utenfor NATOs grenser, oppbygging av stater, «et ønske» om større global innflytelse fra Kina, og mer aktivitet fra Russisk side mot Nord-Norge. Det er blant annet snakk om etterretningsinnhenting og GPS-jamming gjennomført av russere. «Utfordringene og trusselbildet er mer komplekst og sammensatt, grensene mellom fred, krise og konflikt – og stats- og samfunnsikkerhet – er mer utydelige» (Langemyr, 2020). Norge har deltatt i mange internasjonale operasjoner, med ulikt innhold. Dette kan sees som et bevis på Norges avhengighet for alliert støtte, men fokuset har også blitt vendt hjemover igjen. NATO, og Norge, har siden 2017 hatt tilstedeværelse av styrker i Polen og Baltikum, som har som formål å vise «alliansens vilje til et kollektivt forsvar»

(Forsvaret, 2017). Fokusendringer tilbake til NATOs kjerneområder kan argumenteres for at har skjedd i denne tidsperioden. Dette på bakgrunn av blant annet nedtrappingen av det norske bidraget i Irak i 2020 og uttrekningen av styrker i Afghanistan i 2021 (Forsvaret, 2022c), og videre på beslutningen om å forsterke det norske bidraget i Litauen i 2022 (Forsvaret, 2022b).

3.8 Kan profesjonsidentiteten påvirkes?

3.8.1 Påvirkes profesjonsidentiteten av omgivelsesendringer?

Profesjonsidentiteten er nært knyttet opp til en organisasjons holdninger, verdier og mål, samt medlemmenes villighet til å internalisere disse. Dette betyr også at profesjonsidentiteten kan bli påvirket av endringer i én eller flere av disse faktorene (Johansen et al., 2019, s. 138).

Det er flere grunner til at man kan anta at profesjonsidentiteten påvirkes av endringer i omgivelsene. For det første har vi sett at det er ønskelig at det norske Forsvaret skal gjenspeile de holdninger og verdier vi har i Norge. De norske verdiene har endret og utviklet seg fra den kalde krigen til i dag. For eksempel har samfunnet i Norge hatt en utvikling med økt fokus på individuelle rettigheter (Johansen et al., 2019, s. 140). Dette gjenspeiles i Forsvaret gjennom arbeidet som ulike yrkesorganisasjoner gjør for ansatte i organisasjonen.

For det andre har vi sett at Forsvaret historisk sett har tilpasset sine doktriner og regelverk til den oppdragsporteføljen det har blitt tildelt fra politisk hold (Forsvaret, 2019). Daværende Forsvarssjef Admiral Haakon Bruun-Hansen presiserer dette i forordet på FFOD fra 2019: «Forsvarets fellesoperative doktriner (FFOD) 2019 er en videreføring av de tidligere doktrinene og en oppdatering av FFOD 2014 tilpasset endringer i det sikkerhetspolitiske bildet og i Forsvaret». De ulike oppdragene har fremmet ulike verdier; å forsvare egne territorier hjemme i *Norge* eller å forsvare norske verdier i *utlandet*.

For det tredje er det en endring i rekrutteringsmassen til utdanningen ved Krigsskolen, samt i oppbygningen av studiet og hvilke linjer som tilbys. Hvor man tidligere gjerne hadde hatt en lengre tjeneste før man kunne velge å søke på Krigsskolen, kan man i dag ha sine aller første dager i grønne klær, i tjenesten på skolen. Dette vil også bety at alle ikke har påbegynt utviklingen av en militær profesjonsidentitet *før* man begynner på selve utdanningen. Etter utdanningsreformen i 2018 ble det også innført fellesemner med sjø- og luftkadettene, hvor hele første semester gjennomføres i fellesskap (Forsvarets høgskole, 2019). Tidligere studier

har vist en vesentlig høyere grad av individualisme hos sjø- og luftkadetter (Johansen et al., 2013b).

For det fjerde ser man en endring i hvordan militære yrkesutøvere forholder seg til det å være offiser. Moskos var en amerikansk professor og militær sosiolog i det amerikanske Forsvaret som studerte den sosiale utviklingen i den militære organisasjonen, og hvordan dette har påvirket medlemmers motivasjon for å bli en del av organisasjonen. Han forklarer i sin I-O tese (institutional – occupational) ulike trender som har ført til at verdibaserte motiver har blitt svekket som følge av flere samfunnsreformer (Haaland et al., 2021, s. 56). På den ene siden forklarer den institusjonelle modellen (institutional) at organisasjonen anses å være legitim gjennom deres verdier og normer, der egeninteresse og individuelle rettigheter legges bort for å tjene noe større og viktigere (Moskos, 1977, s. 42). På den andre siden forklares den yrkesmessige modellen (occupational) at Forsvaret må være konkurransedyktig i forhold til det sivile arbeidsmarkedet for å beholde og rekruttere ansatte til organisasjonen (Moskos, 1977, s.43).

I-O tesen beskriver hvordan den institusjonelle modellen ser på det å være en del av organisasjonen som et kall, man *er* offiser. Og den yrkesmessige modellen viser til at organisasjonen må være attraktiv nok, man *jobber som* offiser (Haaland et al., 2021, s. 56). Det er relevant å undersøke om ulike samfunnsendringer kan ha en innvirkning på eventuelle endringer i kadettene besvarelser om egen profesjonsidentiteten før og etter februar 2022. Identitet er tett knyttet opp til interesser og motivasjon, og vil derfor kunne ha en avgjørende påvirkning på utvikling av profesjonsidentiteten.

3.8.2 Hvorfor er det betydningsfullt om profesjonsidentiteten påvirkes?

Det er ulike grunner til at man kan si at det er betydningsfullt om profesjonsidentiteten påvirkes. På den ene siden kan en sunn profesjonsidentitet føre til bedre ytelse, lavere grad av fravær, og at de ansatte ønsker å jobbe lengre i Forsvaret. Det kan også resultere i høyere motivasjon og jobbtilfredshet, samt fysisk og psykisk velvære (Johansen et al., 2019, s. 148).

Johansen har gjennomført tre empiriske studier som undersøker i hvilken grad profesjonsidentitet har betydning for individuelle prestasjoner (Johansen et al., 2019, s. 144). Undersøkelsene er gjort på norske befalsskoleelever, Krigsskolekadetter og soldater i Telemark Bataljon. Her er de generelle hypotesene i alle studiene at det er en positiv sammenheng mellom individuelle prestasjoner og profesjonalisme, og at det er en negativ sammenheng mellom individuelle prestasjoner og individualisme. Hypotesene ble delvis

bekreftet av studien. Johansen så blant annet at jo høyere grad av profesjonalisme man målte hos kadettene, desto sterkere vilje hadde de til å bli værende i Forsvaret, større vilje til å yte ekstra og desto mer aksepterte de Forsvarets verdier og mål. Ut ifra Johansens studier kan man derfor si at *profesjonalisme* vil være en ønsket profesjonsidentitet.

På den andre siden har vi sett tilfeller hvor det utvikles en profesjonsidentitet som ikke nødvendigvis blir akseptert på politisk og strategisk nivå. Afghanistan er et godt eksempel på dette. Her ser man en profesjonsidentitet som soldatene på bakken opplever som en nødvendig krigerkultur for å løse det oppdraget de er gitt, men som hjemme i Norge blir sett på som uheldig. Johansen trekker frem det paradoksale i at det er nettopp denne krigerkulturen man ser som hensiktsmessig å utvikle på avdelingsnivå. Han mener derfor at profesjonsidentitet er et sensitivt tema, og at det krever oppmerksomhet og kunnskap fra militære ledere på alle nivåer (Johansen et al., 2019, s. 149).

Identiteten i Forsvaret blir blant annet påvirket av de ulike kontekstene man befinner seg i, den rollen man har, samt organisasjonens holdninger, mål og verdier. Slik kan vi anta at endringer i omgivelsene vil kunne ha en påvirkning på profesjonsidentiteten. Begrepet militær profesjonsidentitet operasjonaliseres gjennom Johansens tre dimensjoner; idealisme, profesjonalisme og individualisme. Videre har vi identifisert at profesjonsidentitet kan påvirkes, og løfter ulike konsekvenser en endring i profesjonsidentitet kan ha.

3.9 Samfunnets oppfattelse av den militære profesjon

I den sosiale identitetsteorien (Tajfel & Turner, 1979) ble det påpekt at individets sosiale identifisering med en gruppe er dynamisk, og kan bli påvirket av endringer i rolle og kontekst. Det er derfor rimelig å anta at samfunnets oppfattelse av Forsvaret kan påvirke hvordan kadetter identifiserer seg med den militære profesjonen. Media har en sentral rolle i å forme samfunnets oppfattelse av organisasjonen Forsvaret (Haaland et al., 2021, s. 25). Denne formingen skjer gjennom Forsvarets egne promoteringer, tv-serier og gjennom hvordan Forsvaret blir fremstilt i ulike saker gjennom media. Det norske folket kunne i 2010 lese om journalisters besøk hos deres norske soldater i Afghanistan. Soldatenes utsagn resulterte i en mengde artikler hjemme i Norge, en av de begynner slik: «Mens sjefen mener hensikten med å være i Afghanistan er å drepe, sier soldatene under ham at det å være i kamp er «bedre enn å knulle»» (Andersen et al., 2010). For mange nordmenn ble dette et brudd med oppfattelsen av Norge som en fredsnasjon. Daværende Forsvarsminister, Grete Faremo (Ap), uttalte i etterkant til NRK at «Jeg tar sterk avstand fra dette.», og sier videre at «Jeg

reagerer meget sterkt på holdninger som fjerner seg fra samfunnets verdier og oppdragets mål. Det kan føre til uakseptable handlinger som setter hele oppdraget i fare. Slike holdninger fører til at Forsvaret distanserer seg fra det sivile samfunn.» (Moe & Hesseveik, 2010). I 2018 ble det for første gang gjennomført en undersøkelse for å kartlegge utbredelsen av Mobbing og seksuell trakassering (MOST) i Forsvaret. Denne viste at en stor andel av kvinnene i Forsvaret har vært utsatt for mobbing eller uønsket seksuell oppmerksomhet (Forsvaret, 2021a). Siden undersøkelsen i 2018, og spesielt det siste året, har flere kvinner stått frem i media og fortalt sine historier om trakassering de har vært utsatt for i Forsvaret. Det har blitt skrevet flere saker om håndteringen Forsvaret har hatt av de ulike sakene (Strand et al., 2023).

Både i 2010 og i de siste årene har Forsvaret blitt knyttet til ukultur i den offentlige debatten, og det har blitt stilt spørsmålsteget ved hvilke verdier og holdninger som befinner seg blant de tjenestegjørende i Forsvaret (Moe & Hessevik, 2010; Strand et al. 2023). Fordi individets sosiale identitet er dynamisk, og blir påvirket av konteksten det befinner seg i, kan denne fremstillingen ha påvirket hvordan individene i organisasjonen identifiserer seg med Forsvaret.

4 Resultater

Vi har gjennomført en t-test fordi vi skal undersøke om det er en signifikant forskjell mellom gjennomsnittet av to datasett. Under presenteres resultatene fra t-testen mellom kull Fleischer og kull Ruge som utgjør *gruppe 1; før invasjonen*, og resultatene fra t-testen mellom kull Kayser og kull Poulsson som utgjør *gruppe 2; etter invasjonen*. Til slutt kommer resultatene fra t-testen mellom *gruppe 1* og *gruppe 2* som helhet.

De dataene som er relevante for oss å se på er fremhevet med farge. Det markerte tallet under «Two-Sided p» indikerer om det er en signifikant forskjell mellom de to datasettene; det er signifikansverdien. Dersom tallet er *lavere* enn 0,05 er det en *signifikant* forskjell mellom datasettene i variabelen. Tallene markert under «Mean» er gjennomsnittsverdien, og sier hvor høyt et datasett scorer på en variabel.

Kull Fleischer vs. Kull Ruge:

Tabell 1: Fleischer vs. Ruge:

	Kull	N	Mean	Std. Deviation	Std. Error Mean
ideal	Fleischer	54	4,2929	,51929	,07067
	Ruge	59	4,1787	,54151	,07050
prof	Fleischer	54	4,9352	,63210	,08602
	Ruge	59	4,6116	,94757	,12336
ind	Fleischer	54	4,1630	,63966	,08705
	Ruge	59	4,3068	,82124	,10692

Tabell 2: T-test Fleischer vs. Ruge:

		t-test for Equality of Means			
		Significance		Mean Difference	Std. Error Difference
		One-Sided p	Two-Sided p		
ideal	Equal variances assumed	,128	,256	,11419	,10001
	Equal variances not assumed	,128	,255	,11419	,09982
prof	Equal variances assumed	,018	,037	,32360	,15299
	Equal variances not assumed	,017	,034	,32360	,15039
ind	Equal variances assumed	,152	,304	-,14382	,13939
	Equal variances not assumed	,150	,299	-,14382	,13787

Testen viser at det er ingen signifikant forskjell mellom kull Fleischer og kull Ruge på variablene «ideal» (idealisme) eller «ind» (individualisme). På variabelen «prof» (profesjonalisme) scorer kull Fleischer signifikant høyere enn kull Ruge.

Kull Kayser vs. Kull Poulsson:

Tabell 3: Kayser vs. Poulsson:

	Kull	N	Mean	Std. Deviation	Std. Error Mean
ideal	Kayser	40	4,1250	,61337	,09698
	Paulsson	58	4,0345	,56602	,07432
prof	Kayser	40	4,7063	,69798	,11036
	Paulsson	58	4,6895	,76355	,10026
ind	Kayser	40	4,5669	,81339	,12861
	Paulsson	58	4,3172	,72768	,09555

Tabell 4: T-test Kayser vs. Poulsson:

		t-test for Equality of Means			
		Significance		Mean Difference	Std. Error Difference
		One-Sided p	Two-Sided p		
ideal	Equal variances assumed	,227	,454	,09052	,12038
	Equal variances not assumed	,230	,461	,09052	,12219
prof	Equal variances assumed	,456	,912	,01673	,15160
	Equal variances not assumed	,455	,911	,01673	,14910
ind	Equal variances assumed	,057	,115	,24970	,15695
	Equal variances not assumed	,062	,123	,24970	,16022

Her viser testen at det er ingen signifikant forskjell mellom kull Kayser og kull Poulsson på noen av variablene. Derfor vurderer vi at resultatene kan brukes videre i studien, til tross for lavere svarprosent i kull Kayser og at datagrunnlaget til kull Poulsson er innhentet 5 måneder tidligere i studieløpet.

Gruppe 1; før invasjonen vs. Gruppe 2; etter invasjonen:

Tabell 5: Gruppe 1 vs. gruppe 2:

Group Statistics					
	for_etter	N	Mean	Std. Deviation	Std. Error Mean
ideal	1,00	113	4,2333	,53174	,05002
	2,00	106	4,0652	,60377	,05864
prof	1,00	113	4,7662	,82487	,07760
	2,00	106	4,6792	,73442	,07133
ind	1,00	113	4,2381	,74033	,06964
	2,00	106	4,4536	,77036	,07482

Tabell 6: T-test gruppe 1 vs. gruppe 2:

Independent Samples Test					
		t-test for Equality of Means			
		Significance		Mean Difference	Std. Error Difference
		One-Sided p	Two-Sided p		
ideal	Equal variances assumed	,015	,030	,16813	,07677
	Equal variances not assumed	,015	,030	,16813	,07708
prof	Equal variances assumed	,206	,412	,08705	,10579
	Equal variances not assumed	,205	,410	,08705	,10540
ind	Equal variances assumed	,018	,036	-,21551	,10209
	Equal variances not assumed	,018	,036	-,21551	,10222

Gruppe 1; før invasjonen scorer signifikant høyere enn gruppe 2; etter invasjonen på variabelen idealisme. På variabelen individualisme scorer gruppe 2; etter invasjonen signifikant høyere enn gruppe 1; før invasjonen. Det er ingen signifikant forskjell mellom gruppene på variabelen profesjonalisme.

5 Drøfting

Resultatene fra analysen har vist en endring mellom *gruppe 1; før invasjonen* og *gruppe 2; etter invasjonen*. I den følgende delen skal vi drøfte hvilke faktorer som kan ha påvirket kadettene militære profesjonsidentitet med utgangspunkt i tidspunktet før og etter Russlands invasjon av Ukraina i februar 2022. Først undersøker vi resultatene internt i de to gruppene; kull Fleischer sammenlignet med kull Ruge, og så kull Kayser sammenlignet med kull Poulsson. Dette er for å vurdere reliabiliteten i studien. Videre vil vi ta for oss mulige sammenhenger mellom resultatet mellom gruppe 1 og gruppe 2 i hver av kategoriene *individualisme*, *profesjonalisme* og *idealisme*, og faktorer som kan ha hatt en påvirkning på identiteten blant kadettene på Krigsskolen. Til slutt løfter vi andre observasjoner vi har gjort i studien.

5.1 Gruppene hver for seg

Først vil vi ta for oss de to gruppene hver for seg. *Gruppe 1; før invasjonen* består av kull Fleischer (18-21) og kull Ruge (19-22). I tabell 1 og 2 (s. 25) ser vi ingen signifikant forskjell på variablene *idealisme* og *individualisme*, men kull Fleischer scorer signifikant høyere på *profesjonalisme*. Vi har i teorien sett at *profesjonalisme* har vært den foretrukne profesjonsidentiteten i Forsvaret fra tidlig 2000-tallet. Det har sammenheng med det økte antallet utenlandsoppdrag som Norge har deltatt i. Samtidig har vi de senere årene sett at fokuset i det norske Forsvaret gradvis vendes hjem igjen. Dette skjer i takt med en nedtrapping på antall utenlandsbidrag.

Gruppe 2; etter invasjonen består av kull Kayser (20-23) og kull Poulsson (21-24). I tabell 3 og 4 (s. 26) ser vi ingen signifikant forskjell på noen av variablene (figur 3 og 4). Vi må tolke resultatet med en viss forsiktighet fordi dataene fra kull Poulsson ble innhentet 5 måneder før dataene fra kull Kayser, men velger å legge til grunn at det har en mindre påvirkning på resultatet i denne studien.

Reliabilitetsscorene for undersøkelsen kommer til uttrykk som Cronbach's alpha. Cronbach's alpha for våre undersøkelser ser slik ut:

Cronbach's alpha:

- Idealisme: ,545
- Profesjonalisme: ,801

- Individualisme: ,740

Her ser vi at verdien for variabelen idealisme er lavere enn ,7 som er det som anses å være akseptabelt. En vanlig metode for å få høyere verdier er å fjerne de dataene som trekker verdien ned, altså ytterpunktene. Siden den skalaen vi benytter oss av allerede er validert, vil dette gjøre at det blir vanskelig å sammenligne med andre studier som har benyttet samme skala. Derfor har vi valgt å ikke gjøre det i denne oppgaven. På bakgrunn av dette må vi være noe varsomme med å stole på de data som omhandler idealisme.

Videre i drøftingen vil vi ta for oss funnene mellom *gruppe 1; før invasjonen* og *gruppe 2; etter invasjonen*, og se på resultatene i lys av andre faktorer som er gjennomgått i teorigruppet.

5.2 En økning i individualisme

5.2.1 Samfunnets økte individualisme

Gruppe 2; etter invasjonen har en signifikant større del av individualisme enn *gruppe 1; før invasjonen* (tabell 5 og tabell 6, s. 27). Samtidig har det de siste årene vært en stadig økning av individualisme hos befolkningen i Norge, i takt med den vestlige verden generelt (Pedersen, 2021, s. 14). Johansen peker på at samfunnsutviklingen har hatt et økt fokus på individuelle rettigheter og individualisme generelt (Johansen et al., 2019, s. 140). I Forvarets verdigrunnlag står det at for å kunne verne om det vi har og det vi er, må vi selv leve ut de verdiene vi er satt til å forsvare, og at Forsvaret skal gjenspeile samfunnets mangfold (Forsvaret, 2021b). I Forsvarssjefens grunnsyn på ledelse (2012) står følgende:

Dagens idealer preges av individualisme, som daglig kan observeres gjennom medias fokusering på for eksempel selvstendighet, selvrealisering og søken etter lykke. Militære avdelinger derimot, vil alltid ha behov for en kollektiv innordning. Som for eksempel samhold, samarbeid, og en felles forpliktelse mot mål utover ens umiddelbare egeninteresse. (Forsvaret, 2012, s. 5)

Forsvarets grunnsyn på ledelse fra 2020 påpeker også at militære avdelingers behov for en kollektiv innordning er konstant (s. 6). Tidligere har vi sett at det norske Forsvaret dreier mot Janowitz sin teori der den militære profesjon er et produkt av samfunnet. Dette kan være med på å forklare hvorfor individualismen også øker blant kadettene på Krigsskolen når vi ser en økning i individualisme i samfunnet generelt.

5.2.2 Fra et kall til en jobb

Moskos' teori trekker frem siviliseringen av den militære profesjon. Som vi gjennomgikk i teori-kapittelet påstår denne teorien at overgangen fra å forholde seg til yrket som *et kall* til *en jobb* vil gi negative konsekvenser for organisasjonen. I boken *Den militære profesjonen, staten og samfunnet* bekrefter Haaland et al. (2021) denne teorien med å vise til forskning hvor man har funnet at de verdibaserte motivene for å tre inn i den militære profesjonen har blitt svekket. Der man tidligere anså det å tre inn i Forsvaret som et patriotisk verdivalg, ser man i dag at det faktisk har gått fra å være *et kall* til å bli *et yrke* på lik linje med andre sivile yrker (s. 55). Det å *være en offiser* har utviklet seg til å bli at man *jobber som en offiser*. Haaland et al. peker på flere endringer i samfunnet som har ført til denne såkalte *siviliseringen* av profesjonen. Åpning for kvinner i Forsvaret, kompensasjon for tjeneste som strekker seg utover en normal arbeidsdag, krav til helse, miljø og sikkerhet på arbeidsplassen, åpning for å søke seg inn på Krigsskolen uten å ha annen militær erfaring, samt at offisersutdanningen nå reguleres av universitets- og høgskoleloven trekkes frem som eksempler på denne prosessen (Haaland et al., 2021, s. 56). Det er nærliggende å tro at denne utviklingen også kan ha sammenheng med hvordan kadetter forholder seg til det å ta en militær profesjonsutdanning.

Samfunnets økte individualisme sammen med hvordan man forholder seg til det å jobbe i Forsvaret, reflekteres i resultatene vi ser i vår analyse. Teorien understreker de negative konsekvensene individualismen kan føre med seg. Fortsettelsen av en slik utvikling vil derfor ikke være ønskelig i den militære profesjonsidentiteten. Man kan si at Forsvaret havner i en konflikt mellom det å speile samfunnets verdier og behovet organisasjonen har for kollektiv innordning.

5.3 Ingen endring i profesjonalisme

Tabell 5 og 6 (s. 27) viser at det ikke er en signifikant forskjell i profesjonalisme mellom *gruppe 1; før invasjonen* og *gruppe 2; etter invasjonen*. Av tabell 5 kan vi også lese at den profesjonsidentiteten kadettene scorer høyest på er profesjonalisme.

5.3.1 Forsvar av norske verdier i utlandet

Med Russland som nærmeste nabo settes territoriell suverenitet spesielt høyt i Norge. Det kommer til uttrykk gjennom vårt medlemskap i NATO, som har til hensikt å fungere som et kollektivt forsvar (NATO, u.å.). I sikkerhetsrådet fordømte vi Russlands invasjon av Ukraina (Holm-Nilsen et al., 2022). Norge har også tydelig vist sin støtte til Ukrainas kamp gjennom

å sende større mengder militært materiell. Det gjennomføres også opplæring av ukrainske soldater fra ansatte i det norske Forsvaret i både Polen, England og her i Norge (Regjeringen, 2023). Det å reise til Polen eller England for å drive opptrening av Ukrainske soldater kan man si er en måte å forsvare verdien territoriell suverenitet. Selv om det denne gangen ikke er snakk om den *norske* territorielle suvereniteten, vil det være viktig for Norge at andre land i verdenssamfunnet også setter dette høyt. Dersom alle land i verden verdsetter hverandres territorielle suverenitet, er det heller ingen som invaderer hverandre. På denne måten kan man si at vi gjennom å reise til utlandet for å drive opplæring også forsvare den norske verdien territoriell suverenitet. Profesjonalismen innebærer det å forsvare norske verdier, også utenfor egne landegrenser. Med bakgrunn i dette er det rimelig å tro at invasjonen ikke har hatt en negativ effekt på profesjonalisme, noe som stemmer med våre studier blant kadettene på Krigsskolen.

5.3.2 Hvilken konsekvens kan profesjonalisme som profesjonsidentitet ha?

Våre undersøkelser viser at den mest fremtredende profesjonsidentiteten blant kadettene er profesjonalisme (tabell 5, s. 27). Dette gjelder for både *gruppe 1; før invasjonen* og *gruppe 2; etter invasjonen*. Derfor er det interessant å gå inn på om profesjonalismen, slik vi har målt den, er kompatibel med et hjemlandsforsvar, eller om den kun vil motivere til tjeneste utenlands.

Når man hører ordet *profesjonalisme* er det kort vei til å knytte det til kritikken mot en «usunn krigerkultur», spesielt etter at journalister hadde vært med soldater fra Telemark Bataljon på oppdrag i Afghanistan i 2010. Som vi gikk inn på i teorien er dette et eksempel på en situasjon hvor profesjonsidentiteten har utviklet seg til å bli noe som oppleves som nødvendig på avdelingens nivå, men som ikke blir akseptert på høyere nivå hjemme i Norge. Vi har også sett på sammenhengen mellom utenlandsoppdrag og profesjonalisme som profesjonsidentitet. For å undersøke hva variabelen *profesjonalisme* i NPIS faktisk ser på må vi gå inn på hvilke påstander respondenten har tatt stilling til i undersøkelsen. Det er 12 av påstandene i undersøkelsen som måler denne variabelen. De fleste av disse tar for seg hvor viktig man anser militære ferdigheter, om det viktigste for Forsvaret er å forberede seg på krig, og hvilke verdier man anser som viktige når man først skal ut i krig. Alle disse påstandene kan tolkes som gyldige i et forsvar av eget territorium på lik linje med å reise på oppdrag for Norge i utlandet. Vår oppfattelse er at profesjonalisme som profesjonsidentitet ikke bare er knyttet til en krigerkultur og oppdragsløsning utenlands, men kan også ha positive konsekvenser i et eventuelt forsvar av Norge.

Dette er også kompatibelt med definisjonen av begrepet profesjonalisme, hvor det vektlegges samfunnsansvar og lojalitet overfor sivile beslutningstakere, hengivenhet overfor egne militære ferdigheter, samt avdelingen som en sterk moralbærer. Ervervelse av ferdigheter settes også høyt i profesjonalismen. Dette er alle faktorer som er uavhengige av det overordnede målet og oppdraget, og er også uavhengig av om oppdraget skal løses på eget eller andres territorium.

5.4 En nedgang i idealisme

5.4.1 Aktualisering av idealismen

Oppgavens hypotese var at vi ville se en økning i idealisme i resultatene fra etter Russlands invasjon av Ukraina. Bakgrunnen i hypotesen finner vi i påstanden om at vi er på vei inn i en ny kald krig (Heier, 2021), og Johansens utsagn fra 2019 om at «Ser vi på dagens sikkerhetspolitiske skifte der forholdet til Russland kan utvikle seg i retning av kald krig, vil idealisme igjen kunne aktualiseres.» (s. 144). Vi befinner oss nå i en situasjon hvor vi har tatt enda et steg i retningen av en ny kald krig, og forholdet til Russland ble mer anstrengt enn hva det tidligere har vært etter invasjonen av Ukraina. Samtidig viser våre resultater en *nedgang* i idealisme. Våre empiriske observasjoner har derfor avkreftet oppgavens hypotese. Vi kan si at det sikkerhetspolitiske bildet enn så lenge ikke har endret seg nok til at idealismen er aktualisert, slik Johansens påstand fra 2019 sier.

5.4.2 Individualisme som trussel mot profesjonalisme og idealisme

Johansen trekker frem flere empiriske studier som viser at stridseffektivitet og organisatorisk forpliktelse påvirkes negativt av individualisme (Johansen et al., 2019, s. 140-142). Johansen mener et individ kan ha elementer av både individualisme, idealisme og profesjonalisme, og at det kan variere mellom disse. Individualismen kommer til uttrykk gjennom individets svake kollektivism, selvopptatthet og selvrealisering. På bakgrunn av studiene som viser individualismens negative innflytelse på individet, mener han at individualisme er en trussel mot de to andre dimensjonene. I våre studier ser vi igjen endring i profesjonalismen, og en økt grad av den såkalte *trusselen* individualisme vil dermed være med på å kunne forklare nedgangen i idealisme.

5.5 Andre faktorer som kan ha påvirket profesjonsidentiteten

Gjennom arbeidet med oppgaven har vi kommet over flere faktorer som vi kan anta har hatt en påvirkning på identiteten til kadettene, men som vi ikke kan knytte spesifikt til en av de

tre dimensjonene. Dette er relevant fordi det kan si noe om våre funn sammenlignet med tidligere undersøkelser gjort på kadetters militære profesjonsidentitet.

5.5.1 En påbegynt endring før 2020?

Tidsperioden vår analyse strekker seg over kan være for kort til å fange opp en endring i profesjonsidentitet som en konsekvens av sikkerhetspolitiske endringer. Dette er fordi utvikling og endring av en profesjonsidentitet gjerne foregår over en lengre tidsperiode. Samtidig kan man si at det har vært en gradvis oppbygning av antatt trussel fra Russland frem mot invasjonen av Ukraina i 2022. I august 2008 interвенerte Russland i Georgia. Dette viste tydelig at Russland ikke vil gi opp å forsvare egne interesser i det som tidligere var Sovjetunionen (Opdahl, 2008, s. 79). 6 år senere annekterte Russland Krim-halvøya. Dette ble ansett som et folkerettsbrudd, og i kombinasjon med en åpenbar støtte til øst-ukrainske separatister ble store deler av det politiske Norge satt i alarmberedskap (Rowe, 2018). Alt dette var med på å endre det sikkerhetspolitiske bildet i Europa og Norge lenge før selve invasjonen av Ukraina fant sted. Våre data ble ikke samlet inn før 2020 og frem til 2023. Det er derfor rimelig å anta at en eventuell endring i profesjonsidentitet på Krigsskolen allerede kan ha vært påbegynt før våre data ble samlet inn.

Samtidig har vi identifisert to endringer i utdanningen på Krigsskolen som kan ha hatt en innvirkning på profesjonsidentiteten til kadettene. Dette er ikke endringer som skiller gruppe 1 og gruppe 2, men som skiller seg fra tidligere undersøkelser gjort på profesjonsidentiteten til Krigsskolekadetter.

For det første har det skjedd en endring i rekrutteringsmassen til Krigsskolen etter utdanningsreformen i 2018. Forsvaret stiller krav til søkere om at de må være i aldersgruppen mellom 18-25 år, med unntak av spesielle tilfeller (Forsvaret, 2022a). Tidligere forskning har vist en positiv sammenheng mellom kadetter med større grad av tidligere militær erfaring og høyere grad av profesjonalisme (Harbo & Wirum, 2022, s. 46). En endring i rekrutteringsmassen til Krigsskolen vil derfor trolig påvirke profesjonsidentiteten på Krigsskolen.

For det andre er det innført fellesemner mellom de ulike forsvarsgrenene, og hele første semester gjennomføres felles for hær-, sjø- og luftkadettene. Vi kan anta at sosialiseringen som skjer på tvers av grenene gjennom den felles utdanningen kan ha en påvirkning på utviklingen av en felles profesjonsidentitet. Tidligere forskning har vis en høyere grad av

individualisme hos sjø- og luftkadetter (Johansen et al., 2019, s. 143). Det er derfor rimelig å anta dette kan ha bidratt til den økte graden av individualisme hos hærkadettene.

5.5.2 Forsvarets Fellesoperative doktriner som rettesnor i profesjonsdannelsen

Det er FFOD som skal være retningsgivende for dannelsen av en profesjonsidentitet på Krigsskolen. Dette er i henhold til hvordan doktrinen selv beskriver at den skal nyttes: «som et pedagogisk verktøy som bidrar til at offiserskorpset utvikler en felles forståelse, felles tenkesett, felles referanseramme, et felles begrepsapparat og dermed grunnlaget for utvikling av en felles profesjonskultur.» (Forsvarets stabsskole, 2007, s. 3). Nyere utgaver av FFOD er en videreføring av de foregående doktrinene (Forsvaret, 2019, s. 3). Dette betyr at det som står i de tidligere versjonene fra den første ble utgitt i år 2000 fortsatt er gyldige, og de ulike utgavene skal vektlegge ulike aspekter ved militærmakten. I 2014 utgaven står følgende om utgaven fra 2007: «De viktigste endringene var at FFOD 2007 skulle være et verktøy for utvikling av en fellesoperativ kultur og et utgangspunkt for utdanning og diskusjon.» (Forsvaret, 2014, s. 8). Det er i FFOD fra 2007 vi finner desidert mest om utviklingen av en profesjonsidentitet, og temaet nevnes så vidt i utgavene fra 2014 og 2019.

På den ene siden er det naturlig å tenke at Forsvarets syn på hva som er den ønskede profesjonsidentiteten i organisasjonen burde ha endret seg fra 2007 til i dag. Fra den tid har det vært flere endringer i både samfunnet, Forsvarets oppdragsportefølje, og selve utdanningsløpet på Krigsskolen. Som vi har redegjort for tidligere i oppgaven gjennomførte det norske Forsvaret fortsatt en god del operasjoner utenlands i 2007, og profesjonalismen ble dyrket gjennom ekspedisjonsforsvaret.

På den andre siden kan man argumentere for at det som står om profesjonsidentitet i FFOD 2007 er så generelt at det fortsatt er relevant som retningsgivende for den ønskede profesjonsidentiteten i Forsvaret. Følgende punkter står listet som fundamentet i Forsvarets felles profesjonsidentitet:

0609. Forsvarets felles profesjonsidentitet har et fundament bestående av:

- det felles ansvaret vi har overfor samfunnet for å forberede oss intellektuelt, fysisk og moralsk på å forsvare Norge og norske interesser nasjonalt og utenlands,
- tilliten til hverandres dømmekraft, kunnskaper og vilje til å løse oppgaver,
- erkjennelsen av at kjernen i profesjonen er gjennomføring av operasjoner,

- viljen til å forsere hindringer og løse gitte oppgaver på best mulig måte,
- erkjennelsen at vår profesjon er kollektiv, og at holdninger og handlinger som bidrar til å styrke samholdet er helt avgjørende,
- erkjennelsen at vi i noen situasjoner gis mandat til å risikere og å ta liv, og at dette stiller store krav til disiplin og en høyt utviklet moral og etikk,
- kjerneverdiene *respekt, ansvar og mot*, som forener oss og preger våre handlinger. (Forsvarets stabsskole, 2007, s. 159)

Disse punktene er alle kompatible med de ulike oppdragene Forsvaret kan løse, uavhengig av oppdragets intensitet, omfang og hvor i verden oppdraget løses.

5.5.3 Offentlig oppfattelse og sosial identitetsteori

Det er rimelig å anta at den offentlige oppfattelsen av Forsvaret kan ha innvirkning på identitetsopplevelsen blant de som tilhører organisasjonen. Den sosiale identitetsteorien sier at mennesker søker å identifisere seg med den gruppen de anser seg selv å være lik. Videre sier teorien at gruppen har stor påvirkning på individets tanker, følelser og handlinger, men minner også om at den sosiale identiteten er dynamisk (Laberg et al., 2005, s. 6). De siste årene har vi sett et større antall saker knyttet til mobbing og seksuell trakassering i media, og det har vært en offentlig debatt rundt en mulig ukultur i Forsvaret (Strand et al., 2023). Dersom den offentlige oppfattelsen av Forsvaret er knyttet til ukultur og dårlige holdninger, er det rimelig å anta at individet kan oppleve en konflikt mellom det sivile samfunnet som gruppe og Forsvaret som gruppe. Individet kan oppleve store forskjeller mellom de verdier man selv står for, og de verdier som det offentlige forbinder med Forsvaret. En konsekvens av dette kan være at individet ikke lenger ønsker å forbinde sin egen identitet med Forsvaret som gruppe (Laberg et al., 2005, s. 6). En studie fra 2008 har undersøkt norske Krigsskolekadettens identitetsdanning, og støtter opp under denne antakelsen:

Samtidig opplever kadettene at samfunnet stiller spørsmålstegn ved den militære profesjons legitimitet ved at familie, venner eller massemedier debatterer Forsvarets virksomhet. Dette påvirker deres profesjonsidentitet, og er trolig med på å svekke den. Dette viser at kadettens profesjonsidentitet ikke er upåvirket av samfunnets opplevelse av Forsvarets virksomhet, og at kadettens følelse av identitet derfor ikke kan betraktes uavhengig av samfunnsdebatten. (Jensen, 2008, s. 93)

6 Konklusjon

De empiriske funnene i denne studien har vist en endring i profesjonsidentiteten blant kadettene på Krigsskolen, med utgangspunkt i tidspunktet for Russlands invasjon av Ukraina i 2022. Forskjellene fra *gruppe 1; før invasjonen* til *gruppe 2; etter invasjonen* er en økning i individualisme, nedgang i idealisme, og ingen endring profesjonalisme.

Vår hypotese var at vi ville se en økning i idealisme i *gruppe 2; etter invasjonen*. Bakgrunnen for vår hypotese finner vi i de totale endingene i det sikkerhetspolitiske bildet de siste årene, som blant annet har resultert i at Forsvarets fokus vender hjem, med en påstand om at vi er på vei inn i en ny kald krig (Heier, 2021). De empiriske studiene i denne oppgaven har avkreftet denne hypotesen, og vi har observert en nedgang i idealisme hos kadettene.

Vi finner en utvikling med økt i individualisme fra *gruppe 1; før invasjonen* til *gruppe 2; etter invasjonen* hos kadettene på Krigsskolen. Forsvaret er en verdibasert organisasjon som skal speile verdiene i det samfunnet vi er ment til å forsvare (Forsvarets stabsskole, 2007), og endringer i samfunnet kan være med på å påvirke profesjonsidentiteten på Krigsskolen. Det norske samfunnet har vært preget av en individualistisk utvikling de siste årene (Pedersen, 2021, s. 14). Samtidig har det vært flere faktorer som har bidratt til siviliseringen av den militære profesjon, og som kan ha påvirket kadettene profesjonsdanning. Moskos påstand om utviklingen fra å *være en offiser* til å *jobbe som en offiser* er det også rimelig å anta at vil påvirke hvordan kadettene forholder seg til profesjonen, selv om de er under utdanning.

Det er ingen endring i profesjonalisme mellom *gruppe 1; før invasjonen* og *gruppe 2; etter invasjonen*. I profesjonalismen verdsetter man utøvelsen av militære ferdigheter, og man er lojal ovenfor sivile beslutningstakere (Johansen, 2007, s. 25). Samfunnet er klienten, og oppdraget løses uansett om det er i utlandet eller hjemme i Norge. Krigsskolen skal bruke Forsvarets Fellesoperative Doktrine som rettesnor i profesjonsdannelsen hos kadettene (Forsvaret, 2019). Retningen doktrinen angir skal forme den felles profesjonsidentiteten i Forsvaret, og vi kan anta at det er i denne retningen profesjonsutdanningen på Krigsskolen vil lede.

I den teoretiske analysen oppdaget vi at den militære profesjonsidentiteten blir påvirket av flere faktorer enn først antatt. Russlands invasjon av Ukraina i 2022 er satt som tidspunkt for sammenligning i vår analyse. Dette er fordi vi anser dette å være en markant hendelse i det

sikkerhetspolitiske bildet, og historisk sett har krig hatt en påvirkning på en nasjons identitet (Smith, 1991, s. 27). I den innledende analysen av teorier rundt identitet og identitetsdannelse oppdaget vi at det ikke ville være mulig for oss å se på invasjonen som en isolert hendelse. Endringer i profesjonsidentiteten hos kadettene vil være påvirket av mange ulike faktorer, og disse må sees i sammenheng. I denne oppgaven har vi tatt for oss siviliseringen av den militære profesjon, endringer i utdanningsløpet på Krigsskolen, doktrine som retningsgivende for profesjonsdannelsen, samfunnets oppfattelse av Forsvaret som organisasjon, og sikkerhetspolitiske endringer som blant annet har ført til endringer i Forsvarets oppdragsportefølje.

Vi har observert en endring i profesjonsidentiteten blant kadettene på Krigsskolen, med utgangspunkt i tidspunktet for Russlands invasjon av Ukraina i 2022. Resultatene fra denne studien begrenser seg til å gjelde Krigsskolekadetter på 2. studieår. Vi kan ikke anta at resultatene vil være gyldige for sjø- og luftkadetter fordi tidligere forskning har vist forskjeller i profesjonsidentitet mellom hær-, sjø- og luftkadetter (Johansen et al., 2013b). Utdanningssituasjonen på Krigsskolen er såpass ulik tjenesten som ansatt eller vernepliktig, så vi kan heller ikke anta at resultatene vil være gyldige for andre i Hæren for øvrig. Metodisk har vi dratt nytte av å bruke data samlet inn med måleverktøyet NPIS, fordi det gjør det mulig å sammenligne våre resultater med undersøkelser som er gjort med samme verktøy.

6.1 Anbefaling til videre forskning

Bakgrunnen for hvorfor kadettene har vagt å verve seg til Forsvaret gjennom profesjonsutdanning er ikke et spørsmål vi tar for oss i denne oppgaven, men kan være interessant å se på. Dette kan være med på å belyse om Moskos teori om utviklingen fra å anse den militære profesjon som et kall til et yrke også er tilfellet i det norske Forsvaret. Man kan også gå nærmere inn på hva som har motivert kadetter til å søke seg inn på Krigsskolen.

De faktorene som har påvirket profesjonsidentiteten til kadettene på Krigsskolen kan vi også anta at har påvirket identiteten hos de soldatene som kommer for å avtjene førstegangstjeneste i våre tropper. Dette kunne vært interessant å undersøke fordi vi som troppsjefer skal stå i første linje for utviklingen av en militær identitet i egen tropp.

Økt individualisme i samfunnet er noe Forsvaret må forholde seg til. Tidligere studier har vist negativ sammenheng mellom individuelle prestasjoner og individualisme. Faktorer eller

tiltak som eventuelt kan være med på å motvirke denne utviklingen vil være relevant for å sørge for dannelsen av en sunn militær profesjonsidentitet i det norske Forsvaret.

Bakgrunnen for denne studien henger tett sammen med en nysgjerrighet om det er mulig at en krig som kan oppleves så fjern også kan ha påvirkning på vår militære profesjonsidentitet på Krigsskolen. Det kan være slik at denne studien kommer for tidlig til å se en eventuell utvikling av idealisme i profesjonsidentiteten hos kadettene på Krigsskolen, sett i lys av Russlands invasjon av Ukraina og endringene det medfører i det sikkerhetspolitiske bildet. Krigen har i skrivende stund vart i 13 måneder. Det ville være interessant å gjenta samme studie senere dersom krigen vedvarer i flere år. Dette vil kunne avdekke om idealisme som militær profesjonsidentitet igjen kan bli aktualisert.

Referanser

- Aksnes, M. (2021). *Hva er identitet?*. NDLA. <https://ndla.no/article/29297>
- Andersen, M. A., Johansen, M., Ege, R. T., & Hegvik, G. K. (2010). *-Å krige er bedre enn sex*. VG. <https://www.vg.no/nyheter/innenriks/i/waxp1/aa-krige-er-bedre-enn-sex>
- Busch, T. (2012). *Verdibasert ledelse i offentlige profesjoner*. Fagbokforlaget.
- Clausewitz, C. (1976). *On war* (Bd. 1). (M. Howard and P. Paret, Overs.). Princeton University Press. (Opprinnelig utgitt 1832).
- Diesen, S. (2011). *Fornyelse eller forvitring? Forsvaret mot 2020*. Oslo: Cappelen Damm.
- Forsvaret. (2012). *Forsvarssjefens grunnsyn på ledelse i Forsvaret*.
- Forsvaret. (2014). *Forsvarets fellesoperative doktrine*. Forsvarsstaben.
- Forsvaret. (2017). *Enhanced Forward Presence*.
<https://www.itjenestefornorge.no/operasjoner/enhanced-forward-presence>
- Forsvaret. (2019). *Forsvarets fellesoperative doktrine*. Forsvarsstaben.
- Forsvaret. (2020a). *Når kan du bruke makt?*.
<https://www.forsvaret.no/heimevernet/praktisk-informasjon/nar-kan-du-bruke-makt>
- Forsvaret. (2020b). *Forsvarets Grunnsyn på Ledelse*.
- Forsvaret. (2021a). *Forsvarets undersøkelse om mobbing og seksuell trakassering*.
<https://www.forsvaret.no/aktuelt-og-presse/aktuelt/most2020>
- Forsvaret. (2021b). *Forsvarets verdigrunnlag*.
- Forsvaret. (2022a). *Bachelor - ledelse og landmakt*.
<https://www.forsvaret.no/utdanning/utdanninger/militaere-studier-med-fordypning-i-ledelse-og-landmakt>
- Forsvaret. (2022b). *Litauen*. <https://www.forsvaret.no/om-forsvaret/operasjoner-og-ovelsler/internasjonale-operasjoner/litauen>
- Forsvaret. (2022c). *Irak/Kuwait/Qatar*. <https://www.forsvaret.no/om-forsvaret/operasjoner-og-ovelsler/internasjonale-operasjoner/irak-kuwait-qatar>
- Forsvaret. (2023). *Landmaktens grunnlag med troppssjef grunnkurs*.
<https://www.forsvaret.no/utdanning/emner/MILM1201/2022-H%C3%98ST>

- Forsvarets høgskole. (2019). *Forskning og utdanning for fremtidens Forsvar*.
- Forsvarets stabsskole. (2007). *Forsvarets fellesoperative doktrine*. Forsvarsstaben.
- Græger, N. (2007). *Norsk forsvarsdiskurs 1990–2005: Internasjonaliseringen av Forsvaret*. (s. 173-203). Oslo.
- Harbo, I. F., & Wirum, K. R. (2022). *Profesjonsidentitet: Er det sammenheng mellom kadettenes egenreflekterte profesjonsidentitet og personlighet, tidligere militær erfaring, alder og kjønn?* [Bacheloroppgave]. FHS Krigsskolen.
- Heier, T. (2021). *En randstat på avveie? Norges vei inn i den nye kalde krigen, 2014-2021*. Oslo: Cappelen Damm Akademisk.
- Henriksen, M. A. (2018). *Sosial identitet til ulike profesjonsgrupper - en utfordring for politiet?* ? [Masteroppgave]. Handelshøyskolen BI.
- Holm-Nilsen, S., Hotvedt, S. K., Kaupang, M. M., Kolberg, M., Myklebust, B., & Årtun, A. B. (2022). *Norge fordømmer anerkjennelse: -Kan bli et vendepunkt i Europas historie*. NRK. <https://www.nrk.no/urix/norge-fordommer-russlands-ankjennelse-av-opprorsrepublikker-1.15863763>
- Huntington, S. P. (1957). *The Solder and the State*. Cambridge: Harvard University Press.
- Haaland, T. L., Hobson, R., & Bjerga, K. I. (2021). *Den militære profesjonen, staten og samfunnet. Introduksjon til militære studier*. Cappelen Damm.
- Jacobsen, D. I. (2015). *Hvordan gjennomføre undersøkelser? Innføring i samfunnsvitenskapelig metode* (3. utg). Cappelen Damm.
- Jacobsen, J. O. (2005). Den militære organisasjons møte med den nye individualismen. *Pacem*, 8(2), 183-194.
- Janowitz, M. (1960). *The Professional Soldier - A social and political portrait*. New York: Free Press of Glencoe.
- Jensen, A. L. (2008). *Den militære profesjonsidentitet* [Masteroppgave]. Universitetet i Oslo.
- Johannesen, A., Tufte, P. A., & Christoffersen, L. (2016). *Introduksjon til samfunnsvitenskapelig metode*. Abstrakt forlag.

- Johansen, R. B. (2007). *Fra idealisme og plikt til rettigheter og leiesoldat*. Oslo: Forsvarets Stabsskole.
- Johansen, R. B. (2010). *En ønsket utvikling*. Aftenposten.
<https://www.aftenposten.no/meninger/debatt/i/rgVEw/en-oensket-utvikling>
- Johansen, R. B., Fosse, T. H., & Boe, O. (2019). *Militær Ledelse*. Bergen: Fagbokforlaget.
- Johansen, R. B., Laberg, J. C., & Martinussen, M. (2013a). Measuring military identity: scale development and psychometric evaluations. *Social behaviour and personality*, 41(5), 861-880.
- Johansen, R. B., Laberg, J. C., & Martinussen, M. (2013b). Military identity as a predictor of perceived military competence and skill. *Armed Forces & Society*, 40(3), 521-543.
- Laberg, J. C., Ingjaldsson, J., Kobbeltvedt, T., & Hoverak, J. (2005). Militær identitet under internasjonale operasjoner. *Tidsskrift for Norsk psykologforening*, 42(4), 335-344.
- Langemyr, H. (2020). *Langtidsplaner for Forsvaret fra 2005 til i dag: Trender og utviklingstrekk*. NOF. <https://www.nof.no/arkiv/Langtidsplaner-for-Forsvaret-fra-2005-til-i-dag--Trender-og-utviklingstrekk>
- Lunde, N. T., & Matlary, J. H. (2009). *Etikk og militærmakt*. Oslo: Gyldendal akademisk.
- Lyden, A. C. (2012). *Den norske offiseren - fra idealisme til profesjon*. Oslo: Forsvarets Høgskole.
- Moe, B. J., & Hessevik, J. (2010). *Faremo: -Tar sterk avstand fra soldatholdninger*. NRK Nyheter. <https://www.nrk.no/norge/faremo-tar-sterk-avstand-1.7310182>
- Moskos, C. (1977). From institution to occupation. Trends in military organization. *Armed Forces & Society*, 4(41), 41-50. <https://doi.org/10.1177/0095327X7700400103>
- NATO. (u.å.). *Hva er NATO?*. https://www.nato.int/nato-welcome/index_no.html
- NTNU. (2019). *Identitet*. <https://naku.no/kunnskapsbanken/identitet>
- Opdahl, I. M. (2008). *Gergia og Russland*. Oslo: Files on defence and security.

- Pedersen, I. K. (2021). *I spenningsfeltet mellom fellesskap og individualisme*. Oslo: Universitetet i Oslo.
- Regjeringen. (2021). *Kronologisk utvikling av det norske styrkebidraget i Afghanistan*.
<https://www.regjeringen.no/no/tema/forsvar/internasjonale-operasjoner/innsikt-intops/kronologisk-utvikling-av-det-norske-bidr/id632365/>
- Regjeringen. (2023). *Norsk støtte til Ukraina og nabolandene*.
https://www.regjeringen.no/no/tema/utenrikssaker/humanitart-arbeid/naboland_hjelp/id2908141/?expand=factbox2947779
- Rowe, L. (2018). Fornuft og følelser: Norge og Russland etter Krim. *Nordisk Østforum*, 32, 1-20. <https://doi.org/https://doi.org/10.23865/noros.v32.1037>
- Smith, A. D. (1991). *National Identity*. London: Penguin Books.
- Strand, T., Svendsen, C., Skille, Ø. B., & Higrav, M. (2023). *Dømt for å prøve å presse Kristine til å lyve – nå får han ny jobb i Nato*. NRK.
https://www.nrk.no/norge/domt-for-a-prove-a-presse-kristine-til-a-lyve-_na-far-han-ny-jobb-i-nato-1.16327242
- Tajfel, H., & Turner, J. C. (1979). An integrative theory of ingroup conflict. I W. G. Austin, & S. Worchel, *The social psychology of intergroup relations* (s. 33-47). Monterey: Brooks/Cole.
- ULA: Statistical Consulting Group. (2021). *What does cronbach's alpha mean?*.
<https://stats.oarc.ucla.edu/spss/faq/what-does-cronbachs-alpha-mean/>
- Ulriksen, S. (2002). *Den norske forsvarstradisjonen - Militærmakt eller folkeforsvar?* Oslo: Pax forlag A/S.

Vedlegg A Spørreundersøkelse

Militær profesjonsidentitet

	1 - Helt uenig	2	3	4	5	6	7 - Helt enig
(A1) Forsvarets viktigste oppgave bør være å kunne forsvare vårt eget territorium.	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
(A2) Min drivkraft for å være i Forsvaret er å tjene noe viktigere og høyere enn mine egne behov.	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
(B1) Regjeringen og Forsvaret kan sende meg på hvilke oppdrag som helst så lenge det ikke strider imot min moralske overbevisning	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
(B2) Den ultimate test på om jeg duger som offiser er gjennom deltakelse i skarpe operasjoner	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
(K1) Den viktigste rollen for militært personell er å forberede seg til å føre krig eller delta i krigslignende handlinger	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
(K2) Da jeg begynte i Forsvaret hadde jeg en klar forventning om at jeg skulle delta i stridshandlinger	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
(C8) God lønn er en av de viktigste forutsetningene for å delta i internasjonale operasjoner.	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
(C9) I Forsvaret må plikter komme foran rettigheter.	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

	1 - Helt uenig	2	3	4	5	6	7 - Helt enig
(K3) Kontrollert aggresjon vil være en viktig egenskap for meg om jeg havner i krigslignende situasjoner	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
(C10) Jeg bytter gjerne til en sivil jobb dersom det vil gi meg bedre personlige betingelser som for eksempel høyere lønn	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
(C5) Det er naturlig for meg å sammenligne fordeler og ulemper ved å være i Forsvaret kontra å være i det sivile.	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
(C4) Min motivasjon for å være i Forsvaret er betinget av hva Forsvaret kan tilby meg av muligheter	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
(K7) Muligheten for å kunne delta i krigslignende handlinger er en viktig motivasjonsfaktor til at jeg er i Forsvaret.	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
(B8) Dagens Forsvar bør preges av en krigerkultur.	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
(B3) Deltakelse i operasjoner er utvilsomt det som vil gi meg mest relevant erfaring så lenge jeg er i Forsvaret.	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
(K5) Offervilje, mot og krigerbrorskap er viktigere enn noensinne	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
(K6) Jeg vil foretrekke aktiv tjeneste i høyintensive utenlandsoperasjoner fremfor fredsbevarende tjeneste	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
(C1) Selvrealisering er meget viktig for mitt engasjement i Forsvaret	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
(A11) Tradisjonelle idealer som "å kjempe for Konge, Fædreland og Flaggets Hæder" er utdatert og hører fortiden til	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

	1 - Helt uenig	2	3	4	5	6	7 - Helt enig
(A3) Jeg vil være skeptisk til å delta i krigshandlinger i et land som ikke er mitt eget.	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
(A4) En klar indikasjonen på at man er en god borger, er å gjøre militærtjeneste for å forsvare landet.	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
(A5) Det er feil å delta i operasjoner som ikke eksplisitt fremmer norske verdier og interesser.	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
(C6) Forsvaret er for meg først og fremst en arbeidsplass	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
(C7) Forsvaret må ta hensyn til mitt sivile liv som for eksempel familie, bosted og fritidsbehov.	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
(A10) Uniformen bringer virkelig frem stolthet og nasjonalfølelsen i meg.	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
(B6) Ideen om at man i operasjoner må hente kraft og motivasjon til innsats fra sine nærmeste medsoldater og stridsmiljø, og hvor sakens betydning i seg selv er underordnet, tiltaler meg.	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
(A6) R Saken jeg kjemper for i en operasjon er underordnet. Det viktigste er å kunne yte best mulig under selve kampen.	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
(A7) Min motivasjon for å delta i utenlandsoperasjoner vil variere sterkt med i hvilken grad jeg føler at operasjonen har reell eller praktisk betydning for norske interesser.	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
(A8) Det er viktigere å forsvare eget territorium enn å forsvare norske interesser og verdier i internasjonale operasjoner	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

	1 - Helt uenig	2	3	4	5	6	7 - Helt enig
(A9) Jeg ser på tjenesten i Forsvaret som et slags "kall" der jeg kan tjene mitt land	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
(C2) Forsvaret motiverer og tiltaler meg først og fremst fordi jeg kan få muligheter til å oppleve noe spennende eller personlig utfordrende	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
(C3) Jeg betrakter det å være i Forsvaret kun som et av flere jobbalternativer.	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
(B7) Det er både naturlig for meg, og min plikt å tjenestegjøre på de steder i verden der regjeringen bestemmer at Forsvaret kan gjøre en innsats	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐